

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 14. ledna 2020¹

Věc C-641/18

**LG
proti
Rina SpA,
Ente Registro Italiano Navale**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunale di Genova (soud v Janově, Itálie)]

„Řízení o předběžné otázce – Soudní příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – Věcná působnost nařízení (ES) č. 44/2001 – Jurisdikční imunita – Činnost klasifikačních společností a společností vydávajících lodní osvědčení“

I. Úvod

1. Nařízení (ES) č. 44/2001² stanoví, přičemž přejímá formulaci použitou v jiných nástrojích mezinárodního práva soukromého Unie, že se použije „v občanských a obchodních věcech“. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce spadá do oblasti judikatury, která se zabývá stanovením rozsahu působnosti tohoto nařízení.
2. V rámci projednávané věci vzbuzuje pochybnosti předkládajícího soudu ohledně působnosti nařízení č. 44/2001 námitka jurisdikční imunity, vznesená žalovanými ve sporu v původním řízení. Předkládající soud v podstatě žádá Soudní dvůr, aby zaujal stanovisko ke vztahu mezi zásadou mezinárodního obyčejového práva a nástrojem mezinárodního práva soukromého Unie.
3. Předkládající soud si kromě toho klade zejména otázku, zda a případně do jaké míry může být odpověď, jež má být dána na předběžnou otázku, ovlivněna snahou zajistit právo na soudní ochranu zaručené článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“). Z tohoto úhlu pohledu odráží tato otázka současné diskuze o vlivu lidských práv na mezinárodní právo soukromé.
4. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce tak poskytuje Soudnímu dvoru příležitost k zaujetí stanoviska v otázce, jaké je místo mezinárodního práva soukromého Unie v rámci mezinárodního práva v širším slova smyslu. V tomto stanovisku navrhuji Soudnímu dvoru, aby vyložil jak nařízení č. 44/2001, tak mezinárodní obyčejové právo, aby jeho rozsudek přispěl k rozvoji mezinárodního práva obecně.

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

II. Právní rámec

A. Mezinárodní právo

5. Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu uzavřená v Montego Bay dne 10. prosince 1982³ (dále jen „úmluva z Montego Bay“) představuje podstatnou část mořského práva. Vstoupila v platnost dne 16. listopadu 1994 a byla schválena jménem Společenství rozhodnutím 98/392/ES⁴.

6. Podle článku 90 této úmluvy má každý stát právo, aby na volném moři pluly lodě pod jeho vlajkou. Podle čl. 91 odst. 1 a 2 uvedené úmluvy stanoví každý stát zejména podmínky pro právo lodí plout pod jeho vlajkou a vydává lodím, kterým poskytl právo plout pod jeho vlajkou, příslušné doklady.

7. Článek 94 odst. 1 Úmluvy z Montego Bay stanoví, že každý stát účinně uplatňuje svou jurisdikci a kontrolu ve správních, technických a sociálních záležitostech nad loděmi, které plují pod jeho vlajkou. Mimoto podle čl. 94 odst. 3 až 5 této úmluvy každý stát činí ve vztahu k lodím plujícím pod jeho vlajkou taková opatření, která jsou nezbytná pro zajištění bezpečnosti na moři. Tato opatření musí zajistit zejména to, aby každá loď před registrací a po ní byla v náležitých intervalech prohlédnuta kvalifikovaným lodním inspektorem. Při provádění uvedených opatření se od každého státu vyžaduje, aby se řídil všeobecně přijatými mezinárodními předpisy, postupy a praxí.

8. V tomto kontextu je hlavním cílem Mezinárodní úmluvy o bezpečnosti lidského života na moři⁵ (dále jen „úmluva SOLAS“), jejímiž smluvními stranami jsou všechny členské státy, stanovit minimální požadavky na stavbu, vybavení a provoz lodí, slučitelné s jejich bezpečností.

9. Podle pravidla 3-1, části A-1, kapitoly II-1 této úmluvy musí být lodě navrženy, postaveny a udržovány v souladu se strukturálními, mechanickými a elektrickými předpisy klasifikační společnosti uznávané správními orgány – což podle znění uvedené úmluvy znamená vládou státu, pod jehož vlajkou je loď oprávněna plout – podle ustanovení pravidla XI/1 nebo v souladu s použitelnými vnitrostátními předpisy správního orgánu, které vyžadují tutéž bezpečnostní úroveň.

10. Pravidlo 6 kapitoly I úmluvy SOLAS zní:

- „a) Inspekce a prohlídka lodí, pokud jde o prosazování požadavků uvedených v těchto pravidlech a udělování výjimek, které mohou být přiznány, musí být vykonávána úředníky správního orgánu. Správní orgán však může svěřit inspekci a prohlídku svých lodí buď k tomu určeným inspektorům, nebo jím uznávaným subjektům.
- b) Každý správní orgán, který určuje inspektory nebo subjekty uznávané pro provádění inspekci a prohlídek podle odstavce a), musí každého určeného inspektora nebo uznávaný subjekt zmocnit alespoň k:
- i) nařízení opravy lodi;
  - ii) provádění inspekci a prohlídek, jsou-li o to požádány příslušnými orgány přístavního státu.

Správní orgán musí oznámit Organizaci, které zvláštní úkoly svěřil určeným inspektorům nebo uznávaným subjektům a předpisy upravující jim svěřenou pravomoc.

3 – *Sbírka smluv Organizace spojených národů*, sv. 1833, 1834 a 1835, s. 3.

4 – Rozhodnutí Rady ze dne 23. března 1998 o uzavření Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu ze dne 10. prosince 1982 a dohody ze dne 28. července 1994 o provedení části XI uvedené úmluvy Evropským společenstvím (Úř. věst. 1998, L 179, s. 1).

5 – Uzavřena v Londýně dne 1. listopadu 1974.

- c) Pokud určený inspektor nebo uznávaný subjekt určí, že stav lodi nebo jejího vybavení zásadně neodpovídá údajům v osvědčení nebo že loď není schopna plavby bez nebezpečí pro loď či osoby na její palubě, musí inspektor nebo subjekt okamžitě zajistit přijetí nápravných opatření a informovat o tom včas správní orgán. Nejsou-li nápravná opatření přijata, musí být příslušné osvědčení zrušeno a správní orgán o tom musí být neprodleně informován; [...]
- d) Dotyčný správní orgán však musí v každém případě plně zaručit úplnost a účinnost inspekce a prohlídky a zajistit opatření potřebná ke splnění tohoto závazku.“

B. Unijní právo

11. Podle čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 se toto nařízení „vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní“.

12. Článek 2 odst. 1 tohoto nařízení uvádí, že „nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“.

III. Skutkový stav věci v původním řízení, řízení před Soudním dvorem a předběžná otázka

13. Rodinní příslušníci obětí a cestující, kteří přežili potopení trajektu Al Salam Boccaccio '98 plujícího pod vlajkou Panamské republiky, k němuž došlo v roce 2006 v Rudém moři a které si vyžádalo více než 1 000 obětí, podali k předkládajícímu soudu Tribunale di Genova (soud v Janově, Itálie) žalobu proti společnostem Rina SpA a Ente Registro Italiano Navale.

14. Žalobci u předkládajícího soudu tvrdí, že činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení, které vykonávaly žalované, jakož i rozhodnutí a předpisy, které žalované přijaly, způsobily nestabilitu lodi a nedostatečnou bezpečnost její plavby a vedly k jejímu potopení. Žalobci se domáhají náhrady majetkové a nemajetkové újmy vzniklé v důsledku tohoto potopení.

15. Žalované zpochybňují nároky žalobců zvláště tím, že se odvolávají na námitku jurisdikční imunity. Tvrdí, že byly žalovány v souvislosti s činnostmi spočívajícími v klasifikaci a ve vydávání osvědčení, které vykonávaly na základě pověření cizího svrchovaného státu, konkrétně Panamské republiky. Tyto činnosti představují uplatnění svrchovaných výsad cizího státu, jehož jménem a v jehož zájmu byly žalovanými vykonávány.

16. Ve vztahu k žalovanými uplatňované námitce jurisdikční imunity žalobci tvrdí, že podle čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je pro rozhodnutí o jejich žalobách příslušný italský soud. Zaprvé tvrdí, že toto nařízení se podle čl. 1 odst. 1 nepoužije pouze tehdy, týká-li se spor věcí *daňových, celních a správních*, zadruhé, že námitka jurisdikční imunity se v podstatě nevztahuje na činnosti upravené technickými pravidly bez prostoru pro volné uvážení, které každopádně nijak nesouvisí s politickými rozhodnutími a výsadami svrchovaného státu, a zatřetí, že činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení nejsou akty uskutečněnými při výkonu veřejné moci z hlediska článku 47 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), jakož i bodu 16 odůvodnění směrnice 2009/15/ES⁶.

6 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2009, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekce a prohlídkami lodí a pro související činnosti námořní správy (Úř. věst. 2009, L 131, s. 47).

17. Za těchto okolností Tribunale di Genova (soud v Janově) rozhodnutím ze dne 28. září 2018, které došlo Soudnímu dvoru dne 12. října 2018, rozhodl o přerušení řízení a položil Soudnímu dvoru následující otázku:

„Je třeba čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 nařízení [č. 44/2001] vykládat – rovněž ve světle článku 47 [Listiny], čl. 6 odst. 1 EÚLP a bodu 16 odůvodnění směrnice [2009/15] – v tom smyslu, že vylučuje, aby v souvislosti s řízením ve věci žaloby na náhradu újmy v případě úmrtí a na náhradu škody, jež byly způsobeny potopením trajektu přepravujícího cestující, na základě občanskoprávní deliktivní a kvazideliktivní odpovědnosti, mohl soud členského státu odmítnout svou příslušnost tím, že uzná jurisdikční imunitu ve prospěch soukromých institucí a právnických osob vykonávajících činnosti spočívající v klasifikaci nebo vydávání osvědčení, které mají sídlo v tomto členském státě, a to z toho důvodu, že tyto činnosti spočívající v klasifikaci nebo vydávání osvědčení jsou vykonávány na účet státu, který není členem EU?“

18. Účastníci původního řízení, francouzská vláda, jakož i Evropská komise předložili písemná vyjádření. Titíž zúčastnění byli zastoupeni na jednání, které se konalo dne 18. září 2019.

IV. Analýza

19. Předkládající soud předběžnou otázku v podstatě usiluje o zjištění, zda má upustit od rozhodování sporu v původním řízení z důvodu námitky jurisdikční imunity uplatňované žalovanými, nebo zda má mít za to, že vzhledem k umístění sídla žalovaných na území státu, v němž má sídlo soud, a s ohledem na hlediska vyplývající z článku 47 Listiny a z čl. 6 odst. 1 EÚLP je nařízení č. 44/2001 použitelné ve sporu v původním řízení, a založit svou příslušnost pro rozhodnutí tohoto sporu na čl. 2 odst. 1 tohoto nařízení.

20. Formulace předběžné otázky může být *a priori* chápána tak, že předkládající soud se zabývá výlučně otázkou, zda je povinen, z důvodu námitky jurisdikční imunity uplatněné žalovanými, upustit od výkonu své pravomoci, kterou vyvozuje z nařízení č. 44/2001. Z tohoto úhlu pohledu by předběžná otázka předpokládala použitelnost *ratione materiae* tohoto nařízení za okolností projednávaného případu.

21. Z odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce však vyplývá, že předkládající soud má pochybnosti, zvláště co se týče věcné působnosti nařízení č. 44/2001. Řečeno slovy předkládajícího soudu, tento hledá odpověď na otázku, zda čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení musí být vykládán tak, že sporné činnosti vykonávané žalovanými na základě pověření třetího státu zahrnuje do „správních věcí“, či nikoli.

22. Kromě toho předkládající soud ve své předběžné otázce odkazuje mimo jiné na čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001. Tento odkaz nesporně naráží na to, že žalované mají sídlo na území členského státu, kde se nachází předkládající soud, a sice v Itálii.

23. Oblast působnosti nařízení č. 44/2001 je však stejná u všech důvodů příslušnosti soudu podle tohoto nařízení. Důvod, pro který by tato okolnost mohla být relevantní v kontextu této předběžné otázky, spočívá v tom, že uvedená okolnost vykazuje existenci vazby, či dokonce blízkosti mezi skutečnými věci v původním řízení na jedné straně a územím státu soudu, a v důsledku toho i Unie, na druhé straně. Nelze vyloučit, že existence takové vazby může mít dopad na právo na soudní ochranu

ve vztahu k jurisdikční imunitě⁷.

24. S odkazem na námitku jurisdikční imunity uplatňovanou žalovanými totiž předkládající soud žádá o zodpovězení otázky, zda může odmítnout vykonat svoji pravomoc vyplývající z nařízení č. 44/2001 z důvodu této námítky.

25. Po předběžném posouzení přípustnosti předběžné otázky (oddíl A), aby na ni mohla být dána užitečná odpověď, je vzhledem k výše uvedenému nutné zaprvé určit, jaký je vztah mezi zásadou mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států a věcnou působností nařízení č. 44/2001 (oddíl B), zadruhé je případné ověřit, zda do této působnosti spadá žaloba na náhradu škody směřující proti soukromoprávním subjektům a týkající se činností spočívajících v klasifikaci nebo vydávání osvědčení vykonávaných těmito subjekty (oddíl C), a zatřetí, pro případ kladné odpovědi na předchozí otázku, je nutné zabývat se tím, zda má vnitrostátní soud upustit od výkonu své pravomoci vycházející z některého z ustanovení tohoto nařízení z důvodu jurisdikční imunity uplatňované těmito subjekty (oddíl D)⁸.

A. K přípustnosti

26. Žalované tvrdí, že předběžná otázka je nepřípustná. Zaprvé uvádí, že k podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce by mohl předkládající soud přistoupit pouze tehdy, kdy by zamítl námitku jurisdikční imunity. Ustanovení nařízení č. 44/2001, jejichž výklad je požadován, každopádně nevykazují žádnou souvislost s námitkou jurisdikční imunity uplatňovanou ve sporu v původním řízení na základě mezinárodního obyčejového práva. Zadruhé, předběžná otázka se netýká údajné neslučitelnosti ustanovení unijního práva s vnitrostátní normou. Nakonec, zatřetí, podle judikatury Soudního dvora je toto nařízení použitelné pouze na spory týkající se odpovědnosti za akty uskutečněné *iure gestionis* a pro rozhodnutí ve věci samé o povaze sporných aktů je výlučně příslušný vnitrostátní soud.

27. Výhrady uváděné žalovanými k přípustnosti předběžné otázky nesdílím.

28. Zaprvé, co se týče argumentu žalovaných, že Tribunale di Genova (soud v Janově) měl sám rozhodnout o námitce jurisdikční imunity a že tato nevykazuje žádnou souvislost s výkladem ustanovení nařízení č. 44/2001, domnívám se, že tento argument vychází z výkladu, podle kterého uznáním námítky takové imunity odpadá nutnost zkoumat pravidla pro určení příslušnosti stanovená unijním právem, smluvně nebo vnitrostátním právem, proto aby mohl být učiněn závěr, zda soud, jemuž byl spor předložen, jej může rozhodnout či nikoliv⁹.

7 – Viz taktéž rozsudek Supreme Court of the United Kingdom (Nejvyšší soud Spojeného království) ze dne 18. října 2017 ve věci *Benkharbouche v. Secretary of State for Foreign [2017] UKSC 62*, bod 59, podle kterého územní vazby mezi žalobcem, na jedné straně, a žalovaným státem nebo státem soudu, na druhé straně, nemohou být nikdy považovány za zcela irelevantní, třebaže nemají žádný vliv na klasické rozlišení mezi akty uskutečněnými *iure imperii* a *iure gestionis*. Podle základní zásady mezinárodního práva je totiž svrchovanost územní a imunita států představuje výjimku z této zásady. K úvahám obsaženým v tomto rozsudku se vrátím v části tohoto stanoviska, která se zabývá vazbou mezi uplatňovanou jurisdikční imunitou a výkonem pravomoci vyplývající z nařízení č. 44/2001.

8 – Podobný přístup co do postupu při analýze otázek týkajících se působnosti nařízení č. 44/2001 a dopadu námítky jurisdikční imunity na výkon pravomoci vycházející z tohoto nařízení patrně zvolil Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 15. února 2007, *Lechouritou a další* (C-292/05, EU:C:2007:102).

9 – V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta Ruiz-Jarabo Colomera ve věci *Lechouritou a další* (C-292/05, EU:C:2006:700, bod 76). V tomto ohledu podotýkám, že nesporná přednost jurisdikční imunity před pravidly pro určení příslušnosti se zdá být v poslední době právní naukou zpochybňována. Viz Sanger, A. „State Immunity and the Right of Access to a Court under the EU Charter of Fundamental Rights”, *International & Comparative Law Quarterly*, sv. 65(1), 2016, s. 213 a násl.

29. Ve věci, v níž byl vydán rozsudek Lechouritou a další¹⁰, však musel Soudní dvůr rozhodnout nejprve o působnosti Bruselské úmluvy¹¹ a v dalším kroku o použitelnosti této úmluvy ve sporu, v němž jedna ze stran požívá jurisdikční imunity. V odpovědi na otázku týkající se působnosti uvedené úmluvy nedospěl Soudní dvůr k závěru, že tato otázka je nepřijatelná. V této věci však byla povaha sporných aktů jakožto aktů uskutečněných *iure imperii* méně diskutabilní, než je tomu u aktů, které jsou předmětem této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Stejně tak ve věci Mahamdia¹² se Soudní dvůr vyjádřil k výkladu jednoho z pravidel pro určení příslušnosti obsaženého v nařízení č. 44/2001, ačkoli předkládající soud pouze „předpokládal“, jak Soudní dvůr zřejmě zdůraznil, že okolnosti sporu v původním řízení nebyly takové povahy, aby žalovaný stát mohl namítat jurisdikční imunitu.

30. U otázek týkajících se výkladu unijního práva totiž platí domněnka relevance, a Soudní dvůr na ně proto odmítá odpovědět pouze ve vzácných a mimořádných případech, zejména pokud je zjevné, že výklad právního pravidla Unie požadovaný vnitrostátním soudem nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo jedná-li se o hypotetický problém¹³. V projednávané věci, stejně jako ve výše uvedených věcech, nelze učinit závěr o neexistenci skutečné a přímé vazby mezi ustanoveními nařízení č. 44/2001 a předmětem sporu v původním řízení.

31. Zadruhé, co se týče argumentu, že předběžná otázka je nepřijatelná z toho důvodu, že se netýká údajné neslučitelnosti unijního práva s vnitrostátním právem, postačí uvést, že tento argument nebere na zřetel povahu řízení o předběžné otázce. V rámci řízení o předběžné otázce se Soudní dvůr nevyjadřuje ani k výkladu vnitrostátního práva ani k jeho slučitelnosti s unijním právem¹⁴.

32. Nakonec zatřetí, argument, že se nařízení č. 44/2001 nepoužije na spor v původním řízení, předjímá odpověď na předběžnou otázku. Diskuse zúčastněných stran však svědčí o tom, že odpověď na otázku, zda činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení představují akty uskutečněné *iure imperii*, a proto tyto činnosti nespádají pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení, zdaleka není zřejmá. Kromě toho, ačkoli je vnitrostátní soud výlučně příslušný pro posouzení skutkového stavu v původním řízení, Soudní dvůr může v řízení o předběžné otázce, v souladu se svým posláním, poskytnout předkládajícímu soudu upřesnění, která budou vodítkem při jeho výkladu.

33. Z toho plyne, že projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je přijatelná.

B. Ke vztahu mezi zásadou mezinárodního obyčejového práva, která se týká jurisdikční imunity států, a věcnou působností nařízení č. 44/2001

1. Zásada mezinárodního obyčejového práva, která se týká jurisdikční imunity států

34. Jurisdikční imunita představuje překážku bránící soudům jednoho státu rozhodovat o odpovědnosti jiného státu a je založena na zásadě mezinárodního práva *par in parem non habet imperium*, rovný rovnému nemůže vládnout¹⁵.

10 – Rozsudek ze dne 15. února 2007 (C-292/05, EU:C:2007:102).

11 – Úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irsko a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsko (Úř. věst. 1978, L 304, s. 1 a – ve znění změn – s. 77), úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky (Úř. věst. 1982, L 388, s. 1) a úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky (Úř. věst. 1989, L 285, s. 1, dále jen „Bruselská úmluva“).

12 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012 (C 154/11, EU:C:2012:491, body 33 a 57).

13 – Viz nedávný rozsudek ze dne 8. března 2018, Saey Home & Garden (C-64/17, EU:C:2018:173, bod 18).

14 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. ledna 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39, body 23 a 24).

15 – Viz zejména, Fox, H., Webb, P., *The Law of State Immunity*, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 32 a násl.

35. Soudní dvůr potvrdil tento výklad jurisdikční imunity v rozsudku Mahamdia¹⁶. Taktéž v obecné rovině vyjasnil, že za současného stavu mezinárodní praxe není jurisdikční imunita absolutní a lze ji vyloučit, jsou-li předmětem žaloby *acta iure gestionis*, které nespádají do výkonu veřejné moci¹⁷. Soudní dvůr tak implicitně připustil, že doktrína relativní imunity nahrazuje doktrínu absolutní imunity, podle níž stát požívá imunity nezávisle na povaze aktů, za které je odpovědnost tohoto státu uplatňována.

36. V tomto ohledu musím upřesnit, že jurisdikční imunita, které se dovolávají žalované ve sporu v původním řízení, není založena na státní povaze osoby, která ji uplatňuje, ale na povaze funkcí, které tato osoba skutečně vykonává (funkční imunita nebo imunita *ratione materiae*). Můžeme však argumentovat, že vzhledem k uznání relativní imunity, která spočívá na rozlišování mezi akty uskutečňovanými *iure imperii* a akty uskutečňovanými *iure gestionis*, má jurisdikční imunita států spojená s výkonem veřejné moci především funkční povahu.

37. Ačkoli se zdá být zakotvení relativní jurisdikční imunity, která spočívá v takovémto rozlišování, v mezinárodním právu zavedené¹⁸, přesný rozsah jurisdikční imunity je nicméně obtížné určit z důvodu nepřiliš čitelné povahy tohoto rozlišování. Tato obtíž se jeví o to výraznější, vezmeme-li v úvahu na jedné straně určitou privatizaci činností moderního státu a na druhé straně ukládání zvláštních úkolů veřejnoprávní povahy hospodářským subjektům na trhu, přičemž tato okolnost může vyvolat pochybnosti ohledně jejich čistě obchodního postavení vůči jednotlivcům.

38. Uvedená obtíž vysvětluje důvody, proč se kodifikace zásady mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států nesetkaly s velkým úspěchem. Evropská úmluva o státní imunitě¹⁹ (dále jen „Basilejská úmluva“) byla ratifikována pouze několika evropskými státy, zatímco Úmluva o jurisdikčních imunitách států a jejich majetku²⁰ (dále jen „Newyorská úmluva“) ještě ani nevstoupila v platnost. Ustanovení Newyorské úmluvy jsou někdy považována za výraz zásad mezinárodního obyčejového práva²¹. Ačkoli tato úmluva může sloužit jako základ pro určení obecného směru práva imunit, těžko může být pramenem závazných a specifických vodítek, zvláště co se týče ustanovení, která byla při svém vzniku předmětem připomínek²². Tak je tomu právě v případě přesných kritérií pro rozlišování mezi transakcemi uskutečněnými *iure imperii* a transakcemi uskutečněnými *iure gestionis*²³.

39. Každopádně při neexistenci kodifikace na mezinárodní úrovni zůstává zásada jurisdikční imunity států v rozsáhlé míře upravena mezinárodním obyčejovým právem.

16 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012 (C-154/11, EU:C:2012:491, bod 54).

17 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491, bod 55).

18 – Viz stanovisko generálního advokáta P. Mengozziho ve věci Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:309, bod 21). Viz též Fox, H., Webb, P., op. cit., s. 32 a násl.

19 – Rada Evropy, Řada Evropských smluv, č. 74. Tato úmluva byla vypracována v Radě Evropy a otevřena k podpisu státům v Basileji (Švýcarsko) dne 16. května 1972.

20 – Tato úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN v prosinci 2004 a byla otevřena k podpisu státům od 17. ledna 2005.

21 – Viz Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2019 (9. vydání), s. 473 a citovaná judikatura.

22 – V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta P. Mengozziho ve věci Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:309, bod 26 a citovaná judikatura). Viz též Pavoni, R., „The Myth of the Customary Nature of the United Nations Convention on the State Immunity: Does the End Justify the Means?“, *The European Convention on Human Rights and General International Law*, pod vedením van Aaken, A., Motoc, I., Oxford University Press, Oxford, 2018, s. 282.

23 – Viz Alebeek, R., pod vedením O'Keefe, R., Tams, Ch. J., *The United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. A Commentary*, Oxford, 2013, s. 163, a Stewart, D. P., „The UN Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property“, *The American Journal of International Law*, sv. 99, 2005, s. 199.

2. Dopad mezinárodního obyčejového práva na věcnou působnost nařízení č. 44/2001

40. Unie přispívá k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, jak vyplývá z čl. 3 odst. 5 SEU. Přijímá-li tedy určitý akt, je povinna dodržovat mezinárodní právo jako celek, včetně mezinárodního obyčejového práva, kterým jsou orgány Unie vázány²⁴. Na tomto základě učinil Soudní dvůr závěr, že ustanovení sekundárního práva Unie musí být vykládána a jejich působnost vymezena ve světle relevantních pravidel mezinárodního práva²⁵.

41. Nic však nebrání normotvůrci, aby přijal pravidla pro určení příslušnosti, která by se mohla uplatnit *ratione materiae* na spory, ve kterých se jedna ze stran může dovolávat jurisdikční imunity²⁶. Mezinárodní obyčejové právo vyžaduje, aby nebyla vykonávána jurisdikce proti té straně sporu, která s tím nesouhlasí²⁷.

42. V důsledku toho nesmí vést výklad ustanovení nařízení č. 44/2001 ve světle mezinárodního obyčejového práva k tomu, aby věcná působnost tohoto nařízení nezahrnovala spory, ve kterých se jedna ze stran může dovolávat jurisdikční imunity. Kromě toho otázku, zda lze uvedené nařízení použít *ratione materiae* ve sporu, je nutno *a priori* odlišit od otázky, zda příslušnost vyplývající z téhož nařízení může být v tomto sporu vykonána.

43. Výklad rozsudku Mahamdia²⁸ může zajisté vést *a priori* k domněnce, že unijní normotvůrce přece jen zvolil řešení, podle kterého se pojem „občanské a obchodní věci“ shoduje s negativním vymezením jurisdikční imunity²⁹. Soudní dvůr v tomto rozsudku provedl nejprve rozlišení mezi použitím nařízení č. 44/2001 v daném sporu a věcnou působností tohoto nařízení v tomto sporu. Ve druhém kroku Soudní dvůr patrně uvedl, že po jednotném přezkumu okolností sporu v původním řízení mohou být posouzeny otázky, zda jurisdikční imunita brání použití uvedeného nařízení a zda se toto nařízení použije *ratione materiae*.

44. Zprvce však chápu tento rozsudek v tom smyslu, že co se týče sporů, na něž se nařízení č. 44/2001 *a priori* vztahuje – což je nepochybně i případ sporů z takových soukromých smluv, jako jsou pracovní smlouvy³⁰ – a pokud je zjištěno, že jurisdikční imunita nebrání použití tohoto nařízení, musí se toto nařízení *a fortiori* v uvedeném sporu použít.

45. Zadruhé, pokud by se měla působnost *ratione materiae* nařízení č. 44/2001 shodovat s negativním vymezením jurisdikční imunity, byl by tím zpochybněn základní rozdíl, který toto nařízení činí mezi spory spadajícími do občanských a obchodních věcí, na jedné straně, a spory, které do nich nespádají, na druhé straně. Pro ilustraci lze uvést, že ačkoli je možnost územně správního celku dovolávat se

24 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, Air Transport Association of America a další (C-366/10, EU:C:2011:864, bod 101). V tomto smyslu viz též rozsudky ze dne 24. listopadu 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453, body 9 a 10), a ze dne 3. června 2008, Intertanko a další (C-308/06, EU:C:2008:312, bod 51).

25 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 24. listopadu 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453, bod 9), a ze dne 25. února 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91, bod 45).

26 – Nakonec všeobecně se uznává, že žalovaný stát se může své jurisdikční imunity vzdát.

27 – V tomto smyslu viz Crawford, J., op. cit., s. 470, a Higgins, R., „General Course on Public International Law“, *Recueil des cours de l'Académie de La Haye*, sv. 230, 1991, s. 115.

28 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012 (C-154/11, EU:C:2012:491, bod 56).

29 – Podotýkám, že některé vnitrostátní soudy vyvozují ze skutečnosti, že se nařízení č. 44/2001 v daném sporu nepoužije z důvodu uplatnění výsad veřejné moci žalovaným státem, že dotyčný stát v tomto sporu požívá jurisdikční imunity. Zdá se totiž, že ve světle rozsudku ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911), v němž Soudní dvůr rozhodl, že spor týkající se žaloby podané proti členskému státu, který vydal dluhopisy a po jejich vydání přijal zákon, kterým umožnil změnu původních úvěrových podmínek, nelze mít za to, že spadá pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení Evropského Parlamentu a Rady č. 1215/2012/ES ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1), Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) v rozsudku ze dne 22. ledna 2019, 10 Ob 103/18x, bod 1.1, že rakouské soudy nemohou rozhodovat o odpovědnosti žalovaného státu v obdobném sporu.

30 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491, bod 49).

jurisdikční imunity států sporná, je tento celek nicméně zapojen do správních činností³¹. V tomto rámci může požívat výsad veřejné moci. Bylo by tedy vhodné učinit závěr, že všechny akty uskutečněné územně správními celky spadají pod pojem „občanské a obchodní věci“ z důvodu, že tento celek nemůže požívat jurisdikční imunity?

46. Zatřetí je v právu státní imunity spornou otázka, zda mají být sporné akty kvalifikovány podle práva místa soudu, nebo způsoby, které jsou vlastní mezinárodnímu právu veřejnému³². Nezávisle na odpovědi na tuto otázku lze uvést, co se týče nařízení č. 44/2001, že mezi spory, které spadají do občanských a obchodních věcí, a těmi, které do nich nespádají, musí být rozlišováno na základě autonomních kritérií unijního práva vytvořených judikaturou Soudního dvora. V důsledku toho akt uskutečněný při výkonu veřejné moci (*acta iure imperii*) z pohledu práva imunity není nutně aktem uskutečněným při výkonu veřejné moci podle těchto autonomních kritérií unijního práva.

47. Z těchto důvodů zastávám názor, že unijní normotvůrce mohl vycházet z mezinárodního obyčejového práva a vyvodit z něj obecná vodítka, co se týče rozlišování mezi *acta iure imperii* a *acta iure gestionis*. Domnívám se však, že unijní normotvůrce nepoužil koncept jurisdikční imunity právě pro vymezení rozsahu právní úpravy v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, a zvláště ne věcné působnosti nařízení č. 44/2001.

48. Proto mám za to, že není nutné odvolávat se na zásadu mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států v rámci úvah o věcné působnosti nařízení č. 44/2001.

C. K věcné působnosti nařízení č. 44/2001

1. Pojem „občanské a obchodní věci“ a akty uskutečněné při výkonu veřejné moci ve smyslu judikatury Soudního dvora

49. V odůvodnění projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud uvádí, jak jsem zmínil v bodě 21 tohoto stanoviska, že v projednávané věci se jedná o to určit, zda čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že pojem „správní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení zahrnuje sporné činnosti vykonávané žalovanými na základě pověření třetího státu.

50. Předkládající soud zde kromě toho odkazuje na tvrzení žalovaných, že činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení vykonávají jakožto akty veřejné moci (*acta iure imperii*), jelikož jednájí z pověření třetího státu a na jeho účet. Tento soud připouští, že žalované jednály na základě pověření třetího státu a na jeho účet. Naproti tomu má pochybnosti o tom, zda lze činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení kvalifikovat jako „akty vykonávané *iure imperii*“, a tudíž i o své povinnosti uznat jurisdikční imunitu, jíž se dovolávají žalované.

51. Článek 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 se výslovně nezmiňuje o aktech uskutečněných při výkonu veřejné moci (*acta iure imperii*) a nehovoří ani o odpovědnosti za takové akty. Toto ustanovení stanoví pouze to, že se toto nařízení vztahuje na věci občanské a obchodní (první věta) a že se naopak nevztahuje zejména na věci daňové, celní a správní (druhá věta)³³.

31 – V tomto smyslu viz Muir Watt, H., Pataut, E., „Les actes iure imperii et le règlement Bruxelles I“, *Revue critique de droit international privé*, sv. 97, 2008, s. 61 a násl., bod 25.

32 – Viz van Alebeek, R., op. cit., s. 57 až 59.

33 – Skutečnost, že zde nejsou výslovně zmíněny akty uskutečňované *iure imperii*, může vysvětlovat důvod, proč předkládající soud v odůvodnění své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce uvádí, že se zabývá tím, zda činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení vykonávané soukromými subjekty spadají do „správních věcí“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

52. V tomto ohledu z bodu 7 odůvodnění nařízení č. 44/2001 mimo jiné vyplývá, že úmyslem unijního normotvůrce bylo zvolit široké pojetí pojmu „občanské a obchodní věci“, který je uveden v čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení, a v důsledku toho přiznat uvedenému nařízení širokou působnost³⁴. To vede k tomu, že žaloby na náhradu škody lze v zásadě zahrnout do věcí občanských a obchodních, a že tedy spadají do oblasti působnosti nařízení č. 44/2001³⁵. Kromě toho Soudní dvůr ve své ustálené judikatuře vyjasnil, že působnost tohoto nařízení je vymezena hlavně prvky, které charakterizují povahu právních vztahů mezi účastníky sporu nebo předmět tohoto sporu³⁶.

53. Budeme-li vycházet z posledně uvedeného, prakticky každá žaloba na náhradu škody, kromě výjimek stanovených v čl. 1 odst. 2, nařízení č. 44/2001, nevyhnutelně spadá do působnosti tohoto nařízení. Tím spíše to platí u žalob podaných třetími osobami, které před vznikem této škody zpravidla nemají žádný právní vztah k jejímu údajnému původci, přičemž jediný vztah mezi nimi je vztah vyplývající ze skutečnosti vedoucí ke vzniku škody.

54. Zaprvé žaloba na náhradu škody nicméně v zásadě směřuje proti aktům, které vedly ke vzniku újmy, na kterou se odvolává jedna ze stran sporu. Aby se na spor, v němž byla podána taková žaloba, použilo nařízení č. 44/2001, nesmí mít takové akty povahu, která by vylučovala žalobu spadající pod pojem „občanské a obchodní věci“³⁷.

55. Zadruhé, neuvádí-li nařízení č. 44/2001 akty uskutečněné *iure imperii*, jinak je tomu v případě jeho nástupce, tedy nařízení č. 1215/2012, které ve svém čl. 1 odst. 1 druhé větě stanoví, že se nevztahuje mimo jiné na „odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*)“.

56. Přepřacované znění čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 nezměnilo oblast působnosti nařízení č. 1215/2012 oproti oblasti působnosti nařízení č. 44/2001. Dodatek týkající se aktů *iure imperii* je pouze vyjasněním³⁸, tudíž články 1 odst. 1 obou těchto nařízení mohou být považovány za rovnocenné³⁹.

57. Výčet věcí věci *daňových, celních nebo správních* v čl. 1 odst. 1 druhé větě nařízení č. 44/2001 totiž není taxativní a uvádí pouze příklady věcí, ve kterých mohou vzniknout spory nespádající do občanských a obchodních věcí. Tento výčet je uveden slovem „zejména“ a dotyčné věci jsou mimoto odděleny, alespoň v anglické a francouzské jazykové verzi, slovem „nebo“.

34 – Z nedávné doby viz rozsudek ze dne 28. února 2019, Gradbeništvo Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, bod 47 a citovaná judikatura).

35 – Viz rozsudek ze dne 23. října 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 27).

36 – Viz rozsudek ze dne 12. září 2013, Sunico a další (C-49/12, EU:C:2013:545, bod 33 a citovaná judikatura).

37 – V judikatuře Soudní dvůr za účelem určení, zda žaloba na náhradu škody spadá pod pojem „občanské a obchodní věci“ odkázal v rozsudku ze dne 15. února 2007, Lechouritou a další (C-292/05, EU:C:2007:102, bod 38), na *úkony, které vedly ke škodě, a tím k žalobě směřující k získání náhrady škody*, v rozsudku ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, bod 36), na jednání, v němž má spor svůj původ, a nakonec v rozsudku ze dne 28. dubna 2009, Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, bod 45), na *akty, proti kterým žaloba směřuje*.

38 – V tomto smyslu viz Rogerson, P., „Article 1st“, *Brussels I bis Regulation*, pod vedením Magnus, U., Mankowski, P., Otto Schmidt, Kolín nad Rýnem, 2016, s. 63, bod 13. K tomuto viz rovněž Boschiero, N., „Jurisdictional Immunities of the State and Exequatur of Foreign Judgments: a private International Law Evaluation of the Recent ICJ Judgment in Germany v. Italy“, *International Courts and the Development of International Law: Essays in Honour of Tullio Treves*, pod vedením Boschiero, N., Scovazzi, T., Pitea, C., Ragni, C., T.M.C. Asser Press, Haag, 2013, s. 808 a 809, který uvádí, že vyloučení odpovědnosti za akty uskutečněné *iure imperii* nemá nic společného s vnitřní podstatou občanských a obchodních věcí, ale je výsledkem politického rozhodnutí.

39 – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, body 31 a 32). Toto doplnění kromě toho umožnilo zajistit terminologickou soudržnost mezi nařízením č. 1215/2012 a jinými akty mezinárodního práva soukromého Unie. Pro ilustraci viz čl. 1 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40), podle kterého se toto nařízení nevztahuje zejména na věci daňové, celní či správní ani na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*). Z toho vyplývá jednak to, že výklad některých těchto aktů se může ukázat jako užitečný pro vymezení oblasti působnosti nařízení č. 44/2001, a jednak to, že výklad tohoto nařízení podaný Soudním dvorem bude mít dopad na působnost uvedených aktů.

58. Pro vymezení oblasti působnosti nařízení č. 44/2001 je tedy nutné najít společné body věcí uvedených v čl. 1 odst. 1 druhé větě tohoto nařízení a pomocí nich definovat *a contrario* občanské a obchodní věci⁴⁰.

59. Právě tento přístup zvolil Soudní dvůr ve své bohaté judikatuře týkající se čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001, když opakovaně rozhodl, že uplatnění výsad veřejné moci jednou ze stran sporu z důvodu výkonu jejích výjimečných pravomocí, které jdou nad rámec pravidel použitelných na vztahy mezi jednotlivci, takový spor vylučuje z oblasti věcí občanských a obchodních ve smyslu čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení⁴¹. Na tomto základě Soudní dvůr již rozhodl, že žaloba, kterou se daňový orgán členského státu domáhá náhrady škody způsobené v rámci zločinného spolčení, jehož cílem bylo spáchání podvodu v oblasti daně z přidané hodnoty (DPH), dlužené tomuto členskému státu, spadá pod pojem „věcí občanské a obchodní“, pod podmínkou, že se tento orgán nacházel ve stejné situaci, v jaké by se nacházela soukromoprávní strana sporu v řízení o dotyčné žalobě⁴². Z toho vyvozují, že pro určení, zda se nařízení č. 44/2001 ve sporu použije či nikoli, se nelze zaměřovat na oblast, do níž může spadat akt, na jehož základě je uplatněna odpovědnost v rámci tohoto sporu. Naproti tomu je třeba si klást otázku, zda je tento akt uplatněním výsad veřejné moci.

60. Ve světle této judikatury je třeba zkoumat, zda se nařízení č. 44/2001 použije ve sporu v původním řízení. Nejprve je nutné zjistit, co je podstatou činností spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení, na jejichž základě vznikl spor v původním řízení a za něž je uplatňována v tomto sporu odpovědnost, a poté určit, zda jsou tyto činnosti uplatněním výsad veřejné moci ve smyslu vymezeném Soudním dvorem.

2. Činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení

61. Povinnosti států týkající se klasifikace a vydávání osvědčení pro lodě plující pod jejich vlajkou vyplývají z mezinárodních úmluv o bezpečnosti na moři a o zabránění znečištění moří, jakými jsou úmluva z Montego Bay a úmluva SOLAS.

62. Z analýzy těchto úmluv a z mezinárodní praxe v této oblasti vyplývá⁴³, že podstatou činností spočívajících v klasifikaci je vydávání *class certificate* (osvědčení o třídě, které potvrzuje, že loď je postavena v souladu s pravidly dané lodní třídy a udržována ve stavu odpovídajícím těmto pravidlům), a to ze strany subjektů nazývaných klasifikační společnosti. Původně plnila tato osvědčení soukromoprávní funkci a byla vydávána zejména za účelem získání pojistného krytí. Jak však uvádí Komise, získání osvědčení o třídě je v současné době nezbytným předpokladem pro vydání zákonného osvědčení⁴⁴.

40 – Viz Toader, C., „La notion de matière civile et commerciale“, *Europa als Rechts- und Lebensraum: Liber amicorum für Christian Kohler zum 75. Geburtstag am 18. Juni 2018*, pod vedením Hess, B., Jayme, E., Mansel, H.-P., Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2018, s. 521 a tam citovaná doktrína. V tomto smyslu, co se týče nařízení č. 864/2007 uvedeného v poznámce pod čarou 39, viz rovněž Nourissat, C., „Le champ d'application du règlement ‚Rome II‘“, *Le Règlement communautaire ‚Rome II‘ sur la loi applicable aux obligations non contractuelles. Actes du colloque du 20 septembre 2007 – Dijon*, pod vedením Corneloup, S. a Joubert, N., LexisNexis Litec, Paris, 2008, s. 24.

41 – Viz rozsudky ze dne 1. října 2002, Henkel (C 167/00, EU:C:2002:555, bod 26); ze dne 23. října 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C 302/13, EU:C:2014:2319, bod 31 a citovaná judikatura), a ze dne 9. března 2017, Pula Parking (C 551/15, EU:C:2017:193, bod 35).

42 – Viz rozsudek ze dne 12. září 2013, Sunico a další (C 49/12, EU:C:2013:545, bod 43). Můžeme nicméně namítat, že pokud vnitrostátní daňový orgán uplatňuje požadavky vyplývající z porušení daňových zákonů, jedná svrchovaně, ačkoli požaduje náhradu škody před obecnými soudy podle obecného práva v oblasti občanskoprávní odpovědnosti. Viz Kohler, Ch., „Abschied von der autonomen Auslegung des Begriffs ‚Zivil- und Handelssachen‘ in Art. 1 EuGVVO?“, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, sv. 35(1), 2015, s. 55.

43 – Viz De Bruyne, J., *Third-Party Certifiers*, Wolters Kluwer, Alphen-sur-le-Rhin, 2019; Goebel, F., *Classification Societies. Competition and Regulation of Maritime Information Intermediaries*, Lit, Zürich, 2017, s. 42 a násl., a Ulfbeck, V., Möllmann, A., „Public Function Liability of Classification Societies“, *Certification – Trust, Accountability, Liability*, pod vedením Rott, P., Springer, Cham, 2019, s. 213 a násl.

44 – Viz pravidlo 3-1, část A-1, kapitola II-1 úmluvy SOLAS. Viz též Ulfbeck, V., Möllmann, A., op. cit., s. 225.

63. Co se týče vydávání zákonných osvědčení, to bylo – a stále je – prováděním závazků vyplývajících z mezinárodních úmluv o bezpečnosti na moři a o zabránění znečištění moří⁴⁵. Jedná se o vydávání zákonných osvědčení (*statutory certification*) státem vlajky nebo jeho jménem k tomu oprávněným subjektem.

64. V praxi jsou inspekce a prohlídky prováděné za účelem klasifikace a vydávání lodních osvědčení, jakož i vydávání osvědčení zajišťovány stejnou hospodářskou jednotkou. Tyto činnosti jsou vykonávány za úplatu, na základě jedné či několika obchodních smluv uzavřených přímo s vlastníkem lodi.

65. Tento stručný popis odráží okolnosti sporu v původním řízení. Na základě dohody uzavřené s Panamskou republikou v roce 1999 (dále jen „dohoda z roku 1999“) vykonávaly žalované na základě pověření tohoto státu, na jeho účet a údajně v jeho zájmu činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení. V tomto rámci, za úplatu a na základě smlouvy uzavřené s vlastníkem lodi *Al Salam Boccaccio '98*, žalované provedly inspekce a prohlídky za účelem klasifikace a vydání osvědčení pro tuto loď a následně vydaly osvědčení o třídě a zákonná osvědčení.

66. Právě ve světle tohoto popisu skutkového stavu ve věci v původním řízení je třeba určit, zda jsou sporné akty, spočívající v klasifikaci a vydávání lodních osvědčení soukromoprávním subjektem, a to zaprvé na základě pověření určitého státu, zadruhé na jeho účet a v jeho zájmu a zatřetí na základě jeho mezinárodních závazků v oblasti bezpečnosti na moři a zabránění znečištění moří, uplatněním výsad veřejné moci podle kritérií vytyčených judikaturou Soudního dvora týkající se pojmu „občanské a obchodní věci“.

3. Akty uskutečněné na základě pověření státu

67. Pouhá skutečnost, že žalované provedly některé činnosti na základě pověření státu, není určující pro vyvození závěru, že žaloba, která má původ v těchto činnostech, nespadá pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu nařízení č. 44/2001.

68. V tomto kontextu Soudní dvůr již rozhodl, že pouhá skutečnost, že jsou určité pravomoci svěřeny, či dokonce přeneseny na základě aktu veřejné moci, neznamená, že jsou tyto pravomoci vykonávány *iure imperii*⁴⁶.

69. V případech, kdy je dána pluralita vztahů, jejichž stranami jsou buď veřejný orgán a osoba soukromého práva, nebo pouze osoby soukromého práva, je totiž třeba zjistit, o jaký právní vztah mezi stranami sporu se jedná, a zkoumat podanou žalobu⁴⁷. Z tohoto úhlu pohledu prvky, které charakterizují vztah mezi orgánem, který pověřuje, a pověřeným, a které mohou vést k vyloučení tohoto vztahu z působnosti nařízení č. 44/2001, nemají vliv na povahu právního vztahu mezi tímto pověřeným a příjemcem jeho služeb⁴⁸.

70. Stejně tomu musí být u třetích osob, které nemají smluvní právní vztahy s pověřeným. Nakonec žaloba třetí osoby na náhradu škody směřuje proti aktům uskutečněným na základě vztahu mezi tímto pověřeným a těmito příjemci. Povaha aktu uskutečněného bez uplatnění výsad veřejné moci se nemění podle toho, která osoba utrpěla na jeho základě škodu. Navíc subjektu, který uskutečnil akty spadající pod pojem „občanské a obchodní věci“ vůči svému smluvnímu partnerovi, nesmí být dána možnost vyhnout se příslušnosti civilních soudů ve věcech žalob na náhradu škody podaných třetími osobami na základě těchto aktů.

45 – Viz zejména pravidlo 6 kapitola I úmluvy SOLAS.

46 – Rozsudek ze dne 9. března 2017, *Pula Parking* (C-551/15, EU:C:2017:193, bod 35).

47 – Viz rozsudek ze dne 5. února 2004, *Frahuil* (C-265/02, EU:C:2004:77, bod 20).

48 – Viz rozsudek ze dne 23. října 2014, *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 35).

4. Akty uskutečněné na účet a v zájmu státu

71. Skutečnost, že činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení byly uskutečněny na účet a v zájmu pověřujícího státu, rovněž není sama o sobě určující pro to, aby byly tyto činnosti považovány za činnosti uskutečněné při výkonu veřejné moci ve smyslu judikatury týkající se čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

72. Je pravda, že výklad relevantní judikatury Soudního dvora by mohl vést k domněnce, že výkon určitých funkcí ve státě sledovaném zájmu vylučuje spor z oblasti občanských a obchodních věcí.

73. V rozsudku Kuhn⁴⁹ Soudní dvůr rozhodl, že pod pojem „občanské a obchodní věci“ nespadá spor mezi jednotlivcem a členským státem ohledně zavedení opatření, kterým tento stát vnutil všem držitelům cenných papírů emitovaných tímto státem podstatnou změnu finančních podmínek těchto cenných papírů. K tomuto závěru dospěl Soudní dvůr patrně nejprve na základě skutečnosti, že takové opatření je výkonem výjimečné pravomoci ve srovnání s pravidly obecného práva, která se uplatní ve vztazích mezi jednotlivci⁵⁰. Dále se Soudní dvůr zaměřil na kontext, ve kterém bylo toto opatření přijato, a na cíl obecného zájmu, který je opatřením sledován⁵¹, konkrétně zájmy státu v oblasti veřejných financí a zájmy eurozóny v oblasti finanční stability. Konečně Soudní dvůr konstatoval, že s přihlédnutím k mimořádné povaze podmínek a okolností, za nichž došlo k přijetí uvedeného opatření, jakož i k cíli obecného zájmu sledovanému uvedeným opatřením má spor v původním řízení původ v uplatnění veřejné moci⁵².

74. Tento rozsudek však podle mého názoru nelze chápat tak, že obecný cíl aktu vyvozený z kontextu, v němž byl tento akt uskutečněn, je sám o sobě dostatečný pro konstatování, že uvedený akt je projevem veřejné moci.

75. Zprvce, připustit, že cíl aktu uskutečněného bez použití výjimečných pravomocí je dostačující pro určení, že spor, jehož původ spočívá v tomto aktu, nespadá pod pojem „občanské a obchodní věci“, by znamenalo rozpor s ustálenou judikaturou, podle které použití výsad veřejné moci vylučuje spor z oblasti věcí občanských a obchodních⁵³.

76. Zadruhé, je-li použití výjimečných pravomocí spolehlivým a objektivně ověřitelným kritériem, jinak je tomu ohledně cíle aktu uskutečněného na účet státu. Cíl aktu nemusí být osobě, na kterou měl tento akt nepříznivé účinky, nutně znám. Avšak předvídatelnost soudní příslušnosti představuje jednu ze zásad, jež jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Unie⁵⁴. Ačkoli se tato zásada ze samé své podstaty týká rozdělení příslušnosti mezi soudy členských států, z hlediska předvídatelnosti soudní příslušnosti je ještě důležitější určit, zda nařízení č. 44/2001, které zakotvuje pravidla tohoto rozdělení, se použije na projednávaný případ.

49 – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2018 (C-308/17, EU:C:2018:911).

50 – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, body 38 a 39).

51 – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, body 40 a 41).

52 – Viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, Kuhn (C-308/17, EU:C:2018:911, bod 42).

53 – Viz poznámka pod čarou 41 a citovaná judikatura.

54 – Viz rozsudek ze dne 4. května 2010, TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, bod 49).

77. Zatřetí, v praxi může být vládní cíl přiznán každé činnosti uskutečněné prostřednictvím nebo na účet státu. Připustit, že určité žaloby nespádají pod pojem „občanské a obchodní věci“ s ohledem na cíle aktů, ve kterých mají tato žaloby původ, by umožnilo vyloučit celé čistě občanskoprávní kategorie z působnosti nařízení č. 44/2001⁵⁵.

78. Proto skutečnost, že určité akty jsou s ohledem na svůj cíl uskutečňovány v obecném nebo veřejném zájmu, je podle mého názoru pouze známkou toho, že tyto akty byly uskutečněny s využitím výjimečných pravomocí ve srovnání s pravidly použitelnými ve vztazích mezi jednotlivci.

79. Tento výklad je potvrzen rozsudkem Pula Parking⁵⁶, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že spor týkající se vybírání parkovného společností ve vlastnictví územně správního celku, který vedl k podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, spadá pod pojem „občanské a obchodní věci“, ačkoli správa veřejného parkoviště a vybírání parkovného představují, jak vyplývá z tohoto rozsudku, úkol vykonávaný v *místním zájmu*. Tento rozsudek zdůrazňuje, že „jednat v zájmu srovnatelném s obecným nebo veřejným zájmem“ neznamená „jednat při výkonu veřejné moci“ ve smyslu judikatury týkající se čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

80. Kromě toho ve věci Sonntag⁵⁷ Soudní dvůr rozhodl, že skutečnost, že vyučující ve veřejné škole má postavení úředníka a jako takový jedná, nemůže být určující pro to, aby byla žaloba na náhradu škody podaná proti tomuto vyučujícímu vyloučena z působnosti Bruselské úmluvy. V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že *ačkoli úředník jedná na účet státu, nevykonává vždy veřejnou moc*. Vyplývá z toho, že pouhé jednání na účet státu neznamená, že dotyčné akty byly uskutečněny při výkonu veřejné moci ve výše uvedeném smyslu.

81. Soudní dvůr zvolil tento výklad, třebaže se na důsledky odpovědnosti dotyčného vyučujícího vztahovala veřejná záruka, dokonce je pokrýval systém veřejného sociálního pojištění⁵⁸. Jak uvedl generální advokát M. Darmon ve svém stanovisku ve věci Sonntag⁵⁹, existence takové záruky, nespádající mezi kritéria vyvozená judikaturou Soudního dvora k pojmu „občanské a obchodní věci“, nemá takovou povahu, aby z působnosti Bruselské úmluvy vyloučila akt, který samotnou svou podstatou do této působnosti spadá.

82. Skutečnost, že pro odškodnění za akty uskutečněné osobou jednajícím na účet státu mohou být použity veřejné prostředky, tedy nevylučuje spory, které mají svůj původ v těchto aktech, z věcné působnosti této úmluvy, a tudíž z působnosti nařízení č. 44/2001. Z toho vyvozují, že spory, které mají původ v aktech uskutečněných na účet státu, rovněž nejsou vyloučeny z působnosti tohoto nařízení z důvodu případné existence odpovědnosti tohoto státu za škody vzniklé na základě dotyčných aktů⁶⁰.

55 – Ačkoli se oblast působnosti nařízení č. 44/2001 nutně neshoduje s negativním vymezením jurisdikční imunity, domnívám se, že relevantnost cíle aktu je rovněž sporná v oblasti práva státní imunity. Zvláště v rámci Newyorské úmluvy, která spočívá v rozlišení mezi akty uskutečněnými *iure imperii* a akty uskutečněnými *iure gestionis*, může mít cíl transakce určitý význam pro určení, zda byla tato transakce uskutečněna *iure gestionis*, v důsledku čehož se žalovaný stát nemůže dovolávat jurisdikční imunity. Podle této úmluvy však cíl transakce představuje ve srovnání s kritériem povahy transakce pouze *podpůrné kritérium*, které může být v určitých případech *zohledněno*. Kromě toho je toto podpůrné kritérium jednak velmi kontroverzní (viz Pavoni, R., op. cit., s. 282), jednak je předmětem kritiky v právní nauce, a to z týchž důvodů, jako jsou důvody vyložené v bodě 77 tohoto stanoviska (viz Bröhmer, J., *State Immunity and the Violation of Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Haag, 1997, s. 1), a zatřetí není jednotně aplikováno vnitrostátními soudy, které mají tendenci zohledňovat výlučně povahu transakce (viz Yang, X., *State Immunity in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, s. 85 až 108).

56 – Rozsudek ze dne 9. března 2017, (C-551/15, EU:C:2017:193, bod 35).

57 – Rozsudek ze dne 21. dubna 1993 (C-172/91, EU:C:1993:144, bod 21).

58 – Rozsudek ze dne 21. dubna 1993, Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144, body 27 a 28).

59 – C-172/91, EU:C:1992:487, bod 44.

60 – Vzhledem k tomu, že se věcná působnost nařízení č. 44/2001 nemusí nutně shodovat s negativním vymezením jurisdikční imunity, nemohu vyloučit, že taková případná existence odpovědnosti státu může být naopak relevantní v kontextu práva imunit.

83. Ani skutečnost, že dotyčné akty byly uskutečněny na účet a v zájmu pověřujícího státu, ani případná existence odpovědnosti tohoto státu za škody vzniklé těmito akty nejsou samy o sobě rozhodující pro určení, že se jedná o akty uskutečněné s využitím výjimečných pravomocí ve srovnání s pravidly použitelnými ve vztazích mezi jednotlivci.

5. Akty uskutečněné při plnění mezinárodních závazků státu

84. Skutečnost, že soukromoprávní subjekt vykonává na základě pověření, na účet a v zájmu státu akty, kterými plní mezinárodní závazky tohoto státu v oblasti bezpečnosti na moři a zabránění znečištění moří, dopředu neznámá, že se jedná o akty uskutečňované při výkonu veřejné moci.

85. Je pravda, že rozsudek Rüffer⁶¹ může být chápán tak, že žaloba podaná správcem veřejných vodních cest a znějící na zaplacení výdajů vynaložených na odstranění vraku nespadá pod pojem „občanské a obchodní věci“, jelikož toto odstranění bylo provedeno jakožto *plnění mezinárodního závazku v oblasti ochrany životního prostředí* a na základě ustanovení vnitrostátního práva.

86. Z tohoto úhlu pohledu by tento rozsudek mohl podpořit výklad, podle kterého se nařízení č. 44/2001 na spor v původním řízení nepoužije.

87. Jak však uvedl sám Soudní dvůr⁶², ve věci, v níž byl vydán rozsudek Rüffer, dotyčný veřejný orgán plnil úkoly říční policie a nacházel se v postavení nositele veřejné moci ve vztahu k jednotlivcům.

88. Vlastník pozemku si totiž nemůže přivlastnit majetek nacházející se na pozemku, prodat tento majetek a použít získanou částku na pokrytí nákladů spojených s jeho odstraněním, s výjimkou případů, kdy jsou užity výjimečné pravomoci ve srovnání s pravidly obecného práva použitelnými ve vztazích mezi jednotlivci⁶³. Bez ohledu na původ těchto pravomocí, mezinárodní či vnitrostátní, a bez ohledu na to, jací jednotlivci jsou výkonem těchto pravomocí chráněni, je použití nařízení č. 44/2001 vyloučeno z důvodu uplatnění výsad veřejné moci při uskutečnění dotyčných aktů.

89. Zbývá už jen ověřit, zda spornými akty, tedy klasifikací a vydáváním lodních osvědčení, dochází k uplatnění výsad veřejné moci, a tyto akty proto nespádají pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001. Ukazuje se jako užitečné provést za tímto účelem analýzu pověření, kterým stát svěřil určité úkoly soukromoprávnímu subjektu, a analýzu zákonů, kterými se řídí výkon povinností vyplývajících z tohoto pověření, a to pro určení spektra pravomocí využívaných pro uskutečnění sporných aktů a pro rozhodnutí, podle kritérií vytyčených Soudním dvorem v judikatuře týkající se pojmu „občanské a obchodní věci“, zda jsou tyto akty uplatněním výsad veřejné moci⁶⁴.

61 – Viz rozsudek ze dne 16. prosince 1980 (814/79, EU:C:1980:291, bod 9).

62 – Rozsudek ze dne 16. prosince 1980 (814/79, EU:C:1980:291, body 9 a 10).

63 – Musím podotknout, že ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 16. prosince 1980, Rüffer (814/79, EU:C:1980:291), nizozemská vláda tvrdila před Soudním dvorem, že nizozemský zákon dovoluje správci veřejné vodní cesty odstranit vrak, který představuje nebezpečí nebo překážku pro námořní plavbu, *aniž k tomu potřebuje souhlas vlastníka vraku nebo jeho držitele*. Soudní dvůr se mimoto v bodě 11 tohoto rozsudku odvolal na obecné zásady vyplývající ze všech vnitrostátních právních řádů členských států, když konstatoval, že právě z ustanovení vnitrostátních právních předpisů vyplývá, že správce těchto cest zasahuje při odstraňování vraků do výkonu veřejné moci. Tato pasáž musí být vykládána ve světle výkladu vnitrostátních právních úprav obsaženého ve stanovisku generálního advokáta J.-P. Warnera předneseného ve věci Rüffer (814/79, EU:C:1980:229). Vyplývá z něj, že tyto právní úpravy upravují zvláště pravomoci správců vůči vlastníkům, kteří neodstranili svůj vrak, spíše než povinnosti v oblasti životního prostředí.

64 – Viz Basedow, J., „Civil and Commercial Matters. A New Key Concept of Community Law“, *Rett og toleranse. Festskrift til Helge Johan Thue – 70 år*, Gyldendal, pod vedením Frantzen, T., Giersten, J., Cordero Moss, G., Gyldendal, Oslo, 2007, s. 159.

6. Spektrum pravomocí využívaných při činnostech spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení

90. Co se týče sporu v původním řízení, inspekce a prohlídky prováděné za účelem klasifikace a vydávání lodních osvědčení mohou vést k tomu, že bude osvědčení zrušeno, anebo jak je stanoveno v úmluvě SOLAS, že uznávaný subjekt bude vyžadovat, aby loď prošla opravami. Tento subjekt přitom musí uplatňovat normy z oblasti bezpečnosti na moři a zabránění znečištění moří.

91. Zaprvé v tomto ohledu nelze z ničeho usuzovat, že se subjekt vykonávající činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení nachází v postavení nositele veřejné moci i vůči jiným osobám, než je vlastník lodí.

92. Zadruhé, i když se zaměříme na postavení tohoto subjektu vůči tomuto vlastníkovi, z dohody z roku 1999 vyplývá, že žalované poskytly své služby za úplatu, na základě soukromoprávní smlouvy uzavřené přímo s vlastníkem lodi *Al Salam Boccaccio '98*. Nic nenasvědčuje tomu, že by smluvní strany nemohly svobodně stanovit ceny těchto služeb. Navíc podle dohody z roku 1999 mohly žalované do uvedené smlouvy začlenit ujednání omezující jejich odpovědnost. Dovození z toho, že podmínky téže smlouvy byly stanoveny nikoli jednostranně, ale s využitím smluvní svobody. Vzhledem k tomu, že tato svoboda zahrnuje zejména svobodnou volbu hospodářského partnera, považuji za vhodné poznamenat, že žalobci tvrdí, že vlastník dotyčné lodi si žalované zvolil mezi jinými subjekty, které pro stát vlajky vykonávají činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení.

93. Ať už je tedy postavení žalovaných vůči vlastníkovi lodi jakékoli, toto postavení spadá do smluvního rámce vytvořeného se souhlasem tohoto vlastníka, který byl ochoten podrobit se inspekcím a prohlídkám a nést s nimi spojené výdaje. Z toho důvodu, ačkoli mohly žalované vykonávat pravomoci směřující ke zjednání nápravy, činily tak v rámci závazku svobodně přijatého vlastníkem.

94. Dále zatřetí z dohody z roku 1999 vyplývá, že výklad použitelných aktů a určování rovnocennosti standardů či schvalování jiných požadavků než těch, které jsou stanoveny v použitelných aktech, jsou výsadami panamské správy. Tato dohoda stanoví, že výjimky z požadavků stanovených použitelnými akty rovněž spadají do výsad této správy a musely být touto správou schváleny před vydáním osvědčení. Ačkoli zákonodárná činnost představuje výkon veřejné moci, nic nenasvědčuje tomu, že si pověřující stát neponechal výlučnou pravomoc ve vztahu k této činnosti. Naproti tomu takové činnosti, jako jsou činnosti vykonávané žalovanými, jejichž cílem je – jak vyplývá z dohody z roku 1999 – prokázat, že lodě splňují příslušné požadavky stanovené použitelnými akty, a vydávat odpovídající technická osvědčení, jsou patrně technické povahy.

95. Za těchto podmínek pak skutečnost, že osvědčení bylo zrušeno, protože loď tyto požadavky nesplňuje, nevyplývá z rozhodovací pravomoci takového subjektu, jako jsou žalované, jejichž role je omezena na provedení šetření podle předem vymezeného právního rámce. Pokud loď nemůže plout v důsledku zrušení osvědčení, je to z důvodu sankce uložené zákonem, jak připustily žalované při jednání.

96. Nakonec začtvrté, jak uvádí Komise, z bohaté judikatury týkající se svobody usazování a poskytování služeb lze vyvodit užitečné poznatky⁶⁵.

97. Je třeba poukázat zvláště na to, že v rozsudku *Rina Services a další*⁶⁶ Soudní dvůr upřesnil, že na činnosti spočívající ve vydávání osvědčení společnostmi, které mají postavení certifikačních subjektů, se nevztahuje výjimka uvedená v článku 51 SFEU, protože se jedná o podniky zřízené za účelem zisku, vykonávající své činnosti v podmínkách hospodářské soutěže a nedisponující žádnou rozhodovací pravomocí vztahující se k uplatňování výsad veřejné moci.

65 – Co se týče výkladu pojmu „občanské a obchodní věci“, relevantnost judikatury týkající se základních svobod je potvrzena zejména odkazem na rozsudek týkající se volného pohybu pracovníků. Viz rozsudek ze dne 21. dubna 1993, *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144, bod 24).

66 – Rozsudek ze dne 16. června 2015 (C-593/13, EU:C:2015:399, bod 20).

98. Domnívám se, že za těchto podmínek nelze tvrdit, že při činnostech vykonávaných žalovanými za účelem klasifikace a vydávání osvědčení pro loď *Al Salam Boccaccio '98*, jakož i při samotném vydání osvědčení za tímto účelem, byly uplatněny výsady veřejné moci.

7. Dílčí závěr

99. Z mé analýzy vyplývá zaprvé, že pouhá skutečnost, že žalované uskutečnily sporné akty na základě pověření státu, sama o sobě nevylučuje spor, v jehož rámci je uplatňována odpovědnost za tyto akty, z věcné působnosti nařízení č. 44/2001⁶⁷. Zadruhé skutečnost, že uvedené akty byly uskutečněny na účet a v zájmu pověřujícího státu, rovněž nemá tento účinek⁶⁸. Nakonec zatřetí skutečnost, že tyto operace byly provedeny za účelem plnění mezinárodních závazků tohoto státu, nijak nezpochybnuje předchozí úvahy⁶⁹.

100. Uplatnění výsad veřejné moci při výkonu aktů nicméně vede vždy k tomu, že se nařízení č. 44/2001 nepoužije *ratione materiae* ve sporu, v jehož rámci je uplatňována odpovědnost za tyto akty. Avšak s ohledem na spektrum pravomocí, které byly žalovanými využity při činnostech spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení pro loď *Al Salam Boccaccio '98*, nelze mít za to, že při těchto operacích byly uplatněny výsady veřejné moci⁷⁰.

101. Ve světle výše uvedeného je třeba dovodit, že čl. 1 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že žaloba na náhradu škody směřující proti soukromoprávním subjektům a týkající se činností spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení, jež tyto subjekty vykonávají na základě pověření třetího státu, na jeho účet a v jeho zájmu, spadá pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení.

D. K dopadu zásady mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států na výkon pravomocí vyplývajících z nařízení č. 44/2001

102. Zbývá už jen odpovědět na otázku dopadu námítky jurisdikční imunity, uplatněné u předkládajícího soudu, na výkon pravomocí vyplývajících z nařízení č. 44/2001. Pro zodpovězení této otázky je zaprvé třeba určit, zda se mohou žalované za současného stavu mezinárodní praxe dovolávat jurisdikční imunity států. Je-li tomu tak, bude třeba zadruhé zkoumat, vzhledem k tomu, že žalované mají sídla na území členského státu a že nařízení č. 44/2001 se použije *ratione materiae* na spor v původním řízení, zda předkládající soud může přesto tento spor rozhodnout.

103. V tomto ohledu se domnívám, že Soudní dvůr je příslušný vyložit mezinárodní obyčejové právo v rozsahu, ve kterém může mít toto právo dopad na výklad unijního práva.

104. Soudní dvůr již rozhodl, že nespadá-li situace ve věci, ve které byla předložena žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, do působnosti unijního práva, není příslušný vykládat a aplikovat taková pravidla mezinárodního obyčejového práva, která předkládající soud hodlá aplikovat na dotčenou situaci, jako jsou pravidla týkající se jurisdikční imunity států⁷¹. *A contrario*, pokud se na dotčenou situaci unijní právo vztahuje a pokud jeho výklad může být ovlivněn pravidlem mezinárodního obyčejového práva, může Soudní dvůr vyložit rovněž toto pravidlo.

67 – Viz body 67 až 70 tohoto stanoviska.

68 – Viz body 71 až 83 tohoto stanoviska.

69 – Viz body 84 až 88 tohoto stanoviska.

70 – Viz body 90 až 98 tohoto stanoviska.

71 – Viz usnesení ze dne 12. července 2012, Currà a další (C-466/11, EU:C:2012:465, bod 19 a citovaná judikatura). Domnívám se, že stejný postoj zaujímá generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer ve svém stanovisku ve věci Lechouritou a další (C-292/05, EU:C:2006:700, bod 78), kde uvedl, že ve sporu, v němž se nepoužije Bruselská úmluva, přesahuje zkoumání imunity a jejích dopadů na lidská práva pravomoci Soudního dvora.

105. Tuto úvahu podporuje i rozsudek Mahamdia⁷², v němž Soudní dvůr přistoupil k určení obsahu zásady mezinárodního obyčejového práva týkající se jurisdikční imunity států a dovedl, že tato zásada nebrání použití nařízení č. 44/2001 ve sporu v původním řízení.

106. Jak jsem však upozornil v bodě 46 tohoto stanoviska, není jasné, zda rozlišení mezi akty uskutečněnými *iure imperii* a akty uskutečněnými *iure gestionis* má být provedeno podle kritérií práva místa soudu, nebo podle kritérií mezinárodního práva. I příznivci zásady kvalifikace sporných aktů podle práva místa soudu však připouští, že tato kvalifikace musí být slučitelná s mezinárodním právem⁷³. Tento logický postup při určování obsahu práva imunity způsobem vlastním mezinárodnímu právu by měl umožnit stanovení obecně uznávaných požadavků týkajících se jurisdikční imunity.

1. Jurisdikční imunita subjektů provádějících klasifikaci a vydávání osvědčení

107. Předkládající soud patrně nevyklučuje, že by se žalované mohly dovolávat jurisdikční imunity, nezabývá se však určením relevantního pravidla mezinárodního obyčejového práva. Pouze žalované tvrdí, že se mohou dovolávat jurisdikční imunity, co se týče všech jejich činností. Na podporu tohoto tvrzení se odvolávají na úmluvy a na dohodu z roku 1999, jakož i na rozsudky francouzských a italských soudů. Co se týče francouzské vlády, ta zastává názor, že žalované požívají této imunity pouze ve vztahu k vydávání osvědčení.

108. Připomínám, že pravidlo mezinárodního obyčejového práva existuje mimo jiné pouze tehdy, pokud existuje skutečná praxe spojená s *opinio iuris*, tedy s přijetím určitého pravidla jakožto pravidla, které je po právu. Ve světle této zásady je třeba určit, s ohledem na doktrínu relativní imunity, zda obsah zásady jurisdikční imunity států je takový, že se žalované mohou imunity dovolávat.

109. Zaprvé, co se týče judikatury uváděné žalovanými, tato neumožňuje jednoznačně konstatovat, že subjekt provádějící činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení se může dovolávat jurisdikční imunity za takových okolností, jako jsou okolnosti v projednávané věci. Navíc širší analýza vnitrostátních judikatur rovněž neumožňuje prohlásit, že jurisdikční imunita je přiznávána takovým subjektům jednotným způsobem⁷⁴.

110. Zadruhé, co se týče vymezení jurisdikční imunity *ratione materiae*, lze jej obtížně nalézt v psaných pramenech práva imunity. Navíc, ačkoli tyto prameny existují, jejich rozbor současně odhaluje neexistenci jednotného zacházení s jurisdikční imunitou, pokud jde o entity právně odlišné od státu⁷⁵.

111. V tomto ohledu podotýkám, že výklad rozsudku Mahamdia⁷⁶ může naznačovat, že Soudní dvůr při určení, zda se jedna ze stran sporu v původním řízení mohla dovolávat jurisdikční imunity či nikoli, vycházel z Newyorské úmluvy.

72 – Viz rozsudek ze dne 19. července 2012 (C-154/11, EU:C:2012:491, bod 49).

73 – Viz van Alebeek, R., *The Immunity of States and Their Officials in International Criminal Law and International Human Rights Law*, Oxford University Press, Oxford, 2008, s. 57 až 59.

74 – Co se týče věci „Erika“, otázka jurisdikční imunity nebyla rozhodnuta v rozsudku č. 3439 ze dne 25. září 2012 ((10-82.938) (FR:CCASS:2012:CR03439): Kasační soud (trestní senát) (Francie) rozhodl, že jeden z účastníků řízení, který tvrdil, že požívá imunity, se aktivně účastnil vyšetřování a že tato aktivní účast na vyšetřování je neslučitelná s případným záměrem dovolávat se této imunity. Kromě toho, co se týče věci „Prestige“, rozsudek soudu v Bordeaux (Francie) ze dne 19. března 2014, taktéž citovaný žalovanými, byl zrušen, jelikož odvolací soud v Bordeaux v rozsudku ze dne 6. března 2017, č. 14/02185 uznal, že žalované požívaly jurisdikční imunity. Kasační soud ve svém rozsudku ze dne 17. dubna 2019, č. 17-18.286 (FR:CCASS:2019:C100370) vpravdě rozhodl, když potvrdil rozsudek odvolacího soudu, že činnosti spočívající ve vydávání osvědčení a v klasifikaci jsou oddělitelné a že pouze první z nich opravňuje soukromoprávní společnost k tomu, aby uplatňovala jurisdikční imunitu. Je však třeba podotknout, že se tato věc týkala pouze odpovědnosti za činnosti spočívající v klasifikaci, tudíž úvahy týkající se činností spočívajících ve vydávání osvědčení mohou být považovány za *obiter dicta*. Navíc rozsudky italských soudů uvedené žalovanými, zejména rozsudek Tribunal di Genova (soud v Janově) ze dne 8. března 2012, č. 2097, zastávají odlišné stanovisko ohledně oddělitelnosti těchto činností, viz F. Goebel, op. cit., s. 334.

75 – Viz zejména Dickinson, A., « State Immunity and State-Owned Enterprises », *Business Law International*, sv. 10, 2009, s. 97 a násl.

76 – Rozsudek ze dne 19. července 2012 (C-154/11, EU:C:2012:491).

112. V tomto rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že v rámci sporu, v němž zaměstnanec velvyslanectví třetího státu požaduje vyplacení náhrady a zpochybňuje ukončení pracovní smlouvy, kterou uzavřel s tímto státem, nepožívá tento stát jurisdikční imunity, pokud činnost vykonávaná tímto zaměstnancem nespadá do výkonu veřejné moci, *nebo pokud nehrozí, že žaloba naruší bezpečnostní zájmy státu*⁷⁷.

113. Ačkoli Soudní dvůr výslovně nevyložil důvody, které ho vedly k zavedení výhrady týkající se nebezpečí interference se zájmy státu v oblasti bezpečnosti, táž formulace je obsažena v ustanoveních Newyorské úmluvy týkajících se řízení souvisejících s pracovní smlouvou.

114. Navzdory mým pochybnostem o relevanci této úmluvy⁷⁸ podotýkám, že podle jejich úvodních ustanovení pojem „stát“ znamená mimo jiné agentury a organizace státu či jiné subjekty, pokud jsou oprávněny provádět a skutečně provádějí úkony v rámci výkonu svrchované moci státu. Z přípravných prací na uvedené úmluvě však vyplývá, že se předpokládá, že takové subjekty nejsou oprávněny vykonávat vládní funkce, a v důsledku toho se zpravidla nemohou dovolávat jurisdikční imunity⁷⁹. Kromě toho ustanovení téže úmluvy týkající se obchodních transakcí stanoví, že v případě, že státní podnik či jiný státem zřízený subjekt, který má samostatnou právní subjektivitu, je způsobilý žalovat a být žalován a je zapojen do řízení týkajícího se obchodní transakce, jejímž účastníkem je tento subjekt, jurisdikční imunita, které požívá tento stát, není dotčena. Tím spíše to musí platit u nestátních subjektů, jakými jsou žalované.

115. Nakonec, pokud jde o otázky týkající se námitky jurisdikční imunity, předkládající soud zmiňuje bod 16 odůvodnění směrnice 2009/15. Ten uvádí, že „[p]okud uznané subjekty, jejich inspektoři nebo techničtí pracovníci vydávají osvědčení jménem správních orgánů, měly by členské státy uvažovat o tom, že jim poskytnou přiměřené právní záruky a právní ochranu včetně vhodného práva na obranu, s výjimkou imunit, které jsou výsadou členských států a jako takové neoddělitelné od svrchované moci, a proto nemohou být dále delegovány“.

116. Tato směrnice doplňuje závazky členských států vyplývající z mezinárodního práva, jako jsou úmluva z Montego Bay a úmluva SOLAS. Konkrétně tato směrnice stanoví opatření pro členské státy ve vztahu k subjektům pověřeným inspekcemi lodí, jejich prohlídkami a vydáváním lodních osvědčení pro zajištění souladu s mezinárodními úmluvami o bezpečnosti na moři a o zabránění znečištění moří, a zároveň podporuje cíl volného pohybu služeb.

117. V tomto rámci směrnice 2009/15 stanoví, že pokud členský stát svěří úkoly v oblasti vydávání osvědčení uznanému subjektu, je povinen zahrnout do smlouvy uzavřené s tímto subjektem ustanovení týkající se finanční odpovědnosti tohoto subjektu. Těmito ustanoveními si členský stát vyhrazuje právo bránit se žalobou proti uvedenému subjektu v případě, že by byl pravomocně uznán odpovědným za námořní neštěstí.

118. Bod 16 odůvodnění směrnice 2009/15 doplňující tyto zvláštní závazky v oblasti finanční odpovědnosti uznaných subjektů zřejmě uvádí, že takové subjekty, jako jsou žalované, nepožívají jurisdikční imunitu, kterou požívá stát.

119. Pro doplnění tohoto vysvětlení ke směrnici 2009/15 a v rozsahu, v němž se tato může ukázat jako relevantní pro zodpovězení předběžné otázky, podotýkám, že předkládající soud svým odkazem na bod 21 odůvodnění prováděcí směrnice 2014/111/EU⁸⁰ patrně naznačuje, že vzhledem k nedávnému vývoji není směrnice 2009/15 slučitelná s mezinárodním právem nebo přinejmenším s mezinárodním

77 – Rozsudek ze dne 19. července 2012, (C-154/11, EU:C:2012:491, body 55 a 56).

78 – Viz bod 38 tohoto stanoviska.

79 – „Draft Articles on Jurisdictional Immunities of States and Their Property, with commentaries“, *Yearbook of International Law Commission*, 1991, sv. II(2), s. 17.

80 – Prováděcí směrnice Komise ze dne 17. prosince 2014, kterou se mění směrnice 2009/15 (Úř. věst. 2014, L 366, s. 83).

praxí v oblasti bezpečnosti na moři a zabránění znečištění moří. Z bodu 21 odůvodnění prováděcí směrnice 2014/111 totiž vyplývá, že co se týče unijního práva, mají zákonná osvědčení veřejnoprávní povahu, zatímco osvědčení o třídě jsou soukromoprávní povahy. Naproti tomu na mezinárodní úrovni se o „zákonných osvědčeních a službách“ soustavně hovoří jako o činnosti, kterou uznávaný subjekt provádí „jménem státu vlajky“, což odporuje právnímu rozlišení, které je zakotveno v unijním právu.

120. K tomu však postačí uvést, že v tomto stanovisku jsem jednak vycházel z předpokladu, že osvědčení o třídě neplní výhradně soukromoprávní funkci⁸¹, a jednak že bod 16 odůvodnění směrnice 2009/15 se vztahuje k osvědčením veřejnoprávní povahy.

121. Žalované ještě tvrdí, zaprvé že se směrnice 2009/15 nepoužije na skutečnosti sporu v původním řízení, zadruhé že Unie nemá pravomoc vnucovat svůj výklad tohoto práva členským státům, ačkoli bod 16 odůvodnění této směrnice je patrně výkladem mezinárodního obyčejového práva⁸², zatřetí že se uvedená směrnice týká pouze členských států a začtvrté že bod odůvodnění každopádně nemá žádnou právní sílu.

122. Je však zaprvé třeba uvést, ačkoli je pravda, že směrnice 2009/15 a 2014/111 nelze použít *ratione temporis* na skutečnosti sporu v původním řízení, pro určení, zda se strana sporu může dovolávat jurisdikční imunity, je třeba vycházet z práva státní imunity účinného v době rozhodné z hlediska skutečností sporu v původním řízení⁸³.

123. Zadruhé, vzhledem k tomu, že se mezinárodní obyčejové právo týká otázek, jejichž předmět spadá pod mandát mezinárodních organizací, jejich praxe může rovněž přispět k utváření nebo k vyjádření pravidel mezinárodního obyčejového práva⁸⁴.

124. V této souvislosti je nutno poznamenat, že úmluva z Montego Bay, uzavřená Unií, stanoví v hrubých rysech mezinárodní závazky států vlajky v oblasti bezpečnosti na moři a zabránění znečištění moří. Přijetím směrnice 2009/15 Unie využila svoji pravomoc přijmout opatření, která by měla být členskými státy dodržována v jejich vztazích s uznanými subjekty, jelikož prostřednictvím těchto vztahů dochází k plnění uvedených mezinárodních závazků. Mimoto pravomoc soudů členských států rozhodovat spory týkající se odpovědnosti uznaných subjektů je založena unijním právem, konkrétně nařízením č. 44/2001. V důsledku toho se na otázku jurisdikční imunity subjektů, které vykonávají činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení, vztahuje *mandát* Unie.

125. Zatřetí, je pravda, že se směrnice 2009/15 vztahuje pouze na členské státy. Toto omezení však nepramení ze záměru unijního normotvůrce omezit dosah jeho výkladu zásady mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě, ale ze skutečnosti, že se *mandát* Unie vztahuje pouze na členské státy. Jak pravomoc každého normotvůrce, tak pravomoc každého soudu jsou územně nebo personálně omezeny. To jim nebrání v tom, aby přispívaly k utváření či vyjádření pravidel mezinárodního obyčejového práva, která musí být, s výjimkou krajových zvyklostí, celkově soudržná a nesmí vykazovat podstatné rozpory.

81 – Viz bod 62 tohoto stanoviska.

82 – V tomto smyslu viz Ulfbeck, V., Möllmann, A., op. cit., s. 218.

83 – Viz Mezinárodní soudní dvůr, rozsudek ze dne 3. února 2012, Jurisdikční imunity státu [Německo v. Itálie; Řecko (vedlejší účastník)] CIJ. Sbírka 2012, bod 58.

84 – Viz Rocha Ferreira, A., Carvalho, C., „Formation and Evidence of Customary International Law“, *UFRGS Model United Nations Journal*, sv. 1, 2013, s. 187 a 188, a zde citovaná právní nauka. Viz též „Draft Conclusions on Identification of Customary International Law, with Commentaries“, *Yearbook of the International Law Commission*, 2018, sv. II.

126. Začtvrté, ačkoli bod odůvodnění není právně závazný, lze jej považovat, na jedné straně, za určitou formu *praxe* mezinárodní organizace, která může z hlediska mezinárodního práva přispívat k utváření nebo k vyjádření pravidel mezinárodního obyčejového práva⁸⁵. Ve smyslu mezinárodního práva se totiž praxe států a mezinárodních organizací projevuje jejich jednáním a může mít rozmanité formy⁸⁶. Na druhé straně, bod odůvodnění lze považovat za projev absence vůle přijmout určité pravidlo jakožto pravidlo právní (*opinio iuris*).

127. Ať už je povaha výkladu mezinárodního obyčejového práva, který lze vyčíst z bodu 16 odůvodnění směrnice 2009/15, jakákoli, tento bod nelze považovat za vedlejší projev stanoviska zastávaného Uníí ohledně kvalifikace činností spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení uskutečňovaných soukromoprávními subjekty jakožto činností, při kterých nedochází k výkonu veřejné moci. Tento výklad se totiž shoduje s výsledkem mé analýzy nařízení č. 44/2001. Připomínám, že z ní vyplývá, že s ohledem na kritéria pro rozlišení mezi akty prováděnými *iure imperii* a akty prováděnými *iure gestionis*, která byla Soudním dvorem vytvořena v jeho judikatuře týkající se pojmu „občanské a obchodní věci“, musí být činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení uskutečňované soukromoprávními subjekty považovány za akty prováděné bez uplatnění výsad veřejné moci⁸⁷.

128. Za těchto okolností nelze na výsledky mé analýzy nahlížet tak, že se jedná o období situace, kdy jednoznačně existuje účinná praxe doplněná o *opinio iuris* ohledně pravidla mezinárodního obyčejového práva umožňujícího žalovaným dovolávat se jurisdikční imunity států ve sporu v původním řízení. Je podle mě vhodné připomenout, že odmítnutí přiznat jurisdikční imunitu subjektu, který provádí činnosti spočívající v klasifikaci a vydávání osvědčení, nijak nepředjímá otázku jeho odpovědnosti. Tato otázka musí být řešena podle hmotněprávních pravidel rozhodného práva. V tomto rámci nelze ztrácet ze zřetele, že takové subjekty mohou požívat též hmotněprávní imunity⁸⁸.

129. Lze shrnout, že je třeba mít za to, že zásada mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států nebrání použití nařízení č. 44/2001 ve sporu o žalobě na náhradu škody namířené proti soukromoprávním subjektům a týkající se činností spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení, které tyto subjekty vykonávají na základě pověření třetího státu, na jeho účet a v jeho zájmu.

2. Doplnující poznámky k jurisdikční imunitě

130. Pro úplnost a pro případ, že by se Soudní dvůr neztotožnil s mou analýzou obsahu zásady mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států, lze uvést tři stručné poznámky.

131. Zaprvé je obtížné kontextualizovat vztah mezi jurisdikční imunitou států a pravidly pro určení příslušnosti obsaženými v nařízení č. 44/2001.

132. Nařízení č. 44/2001 obsahuje, jak tvrdí žalované, ustanovení upravující vztah mezi tímto nařízením a úmluvami, kterými jsou vázány členské státy, konkrétně se jedná o jeho článek 71. Podle tohoto ustanovení nejsou tímto nařízením dotčeny úmluvy, jejichž stranami jsou členské státy a jež upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech. Podle právní nauky

85 – K problematice *pozitivních* a *negativních* příspěvků Unie, co se týče její účasti na utváření obyčejových pravidel, viz Malenovský, J., „Le juge et la coutume internationale: perspective de l'Union européenne et de la Cour de justice“, *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, sv. 12, 2013, s. 218.

86 – Viz zprávu Komise OSN pro mezinárodní právo. Úřední dokumenty. Sedmdesáté třetí zasedání. Dodatek č. 10 (A-73/10), s. 127.

87 – Viz body 100 a 101 tohoto stanoviska.

88 – Na rozdíl od jurisdikční imunity vede hmotněprávní imunita k neexistenci odpovědnosti na hmotněprávní úrovni. Viz Ulfbeck, V., Möllmann, A., op. cit., s. 232 a 238.

upravuje uvedené ustanovení zejména vztah mezi nařízením č. 44/2001 a Basilejskou úmluvou⁸⁹. Z toho vyvozují, že otázka výkonu jurisdikce ve vztahu k námitce jurisdikční imunity spadá do „zvláště vymezených věcí“ ve smyslu článku 71 tohoto nařízení, které spadají do působnosti uvedeného nařízení⁹⁰.

133. Italská republika ani Panamská republika však nejsou stranami Basilejské úmluvy. V každém případě, jak uvádí předkládající soud a jak tvrdí žalované, za okolností sporu v původním řízení má námitka jurisdikční imunity původ v mezinárodním obyčejovém právu.

134. Článek 71 nařízení č. 44/2001 se týká pouze úmluv, jejichž stranami byly členské státy v době přijetí tohoto nařízení. Statický charakter tohoto ustanovení neodpovídá vyvíjející se povaze mezinárodního obyčejového práva, kterým jsou mimoto vázány jak členské státy, tak Unie⁹¹. Považovat článek 71 nařízení č. 44/2001 za určující pro vymezení vztahu mezi tímto nařízením a zásadou mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států by totiž znamenalo, že unijní normotvůrce měl v úmyslu zakonzervovat mezinárodní obyčejové právo ve stavu, v němž se nacházelo v okamžiku přijetí uvedeného nařízení. Takové řešení by bylo zjevně neslučitelné s čl. 3 odst. 5 SEU, podle kterého Unie přispívá k dodržování a rozvoji mezinárodního práva.

135. Domnívám se proto, že článek 71 nařízení č. 44/2001 není relevantní, co se týče vztahu mezi tímto nařízením a jurisdikční imunitou. Vzhledem k neexistenci relevantních ustanovení v uvedeném nařízení je podle mého názoru třeba zkoumat tento vztah ve světle judikatorních upřesnění týkajících se vztahu mezi unijním právem a mezinárodním právem, která byla z velké části kodifikována v čl. 3 odst. 5 SEU⁹².

136. V tomto ohledu existuje ustálená judikatura, podle které mezinárodní úmluvy, které jsou nedílnou součástí právního řádu Unie a kterými je Unie vázána, mají přednost před předpisy sekundárního práva, které musí být vykládány pokud možno v souladu s těmito úmluvami⁹³. S výhradou rozdílu mezi mezinárodními úmluvami a pravidly mezinárodního obyčejového práva⁹⁴, pokud jsou tato pravidla součástí právního řádu Unie a zavazují ji⁹⁵, musí mít rovněž přednost před předpisy sekundárního práva. Za těchto podmínek musí být takové předpisy sekundárního práva, jako je nařízení č. 44/2001, vykládány v souladu s pravidly mezinárodního obyčejového práva⁹⁶. Současně ustanovení tohoto nařízení musí být vykládána ve světle základních práv, která jsou nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje a které jsou nyní zakotveny v Listině⁹⁷.

89 – Viz Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, [Informa law from Routledge] (Taylor & Francis Group), New York, 2015, s. 391; Hess, B., „Die intertemporale Anwendung des europäischen Zivilprozessrechts in den EU-Beitrittsstaaten“, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, sv. 4, 1994, s. 374, body 10 a 14, a Mankowski, P., op. cit., s. 1058.

90 – Viz, *a contrario*, rozsudek ze dne 13. května 2015, Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, bod 43).

91 – Právní nauka k tomu uvedla, že článek 71 nařízení č. 44/2001 neupravuje vztahy mezi tímto nařízením a mezinárodními úmluvami, jejichž stranami jsou všechny členské státy a Unie. Takové úmluvy jsou nedílnou součástí právního řádu Unie, a proto musí být jejich vztah k uvedenému nařízení posouzen na základě článku 67 téhož nařízení nebo na základě čl. 216 odst. 2 SFEU. Viz Lazić, V., Stuij, S., „Brussels I bis in Relation to Other Instruments on the Global Level“, pod vedením Lazić V., Stuij, S., *Brussels Ibis Regulation: Changes and Challenges of the Renewed Procedural Scheme*, Springer, Haag, 2017, s. 133, a Puetz, A., „Rules on Jurisdiction and Recognition or Enforcement of Judgments in Specialised Conventions on Transport in the Aftermath of TNT: Dynamite or Light in the Dark?“, *The European Legal Forum*, sv. 5/6, 2018, s. 124.

92 – V tomto smyslu viz Lenaerts, K., „The Kadi Saga and the Rule of Law within the EU“, *SMU Law Review*, sv. 67, 2014, s. 712.

93 – Viz zejména rozsudek ze dne 11. července 2018, Bosphorus Queen Shipping (C-15/17, EU:C:2018:557, bod 44 a citovaná judikatura).

94 – Konkrétně na rozdíl od mezinárodních úmluv Unie nevykonává svou pravomoc, aby se zavázala k dodržování pravidel mezinárodního obyčejového práva. Viz Neframi, E., „Customary International Law and Article 3(5) TUE“, *The European Union's External Action in Times of Crisis*, pod vedením Eeckhout, P., Lopez-Escudero, M., Hart Publishing, Oxford, 2016, s. 208 a násl.

95 – Viz rozsudek ze dne 25. února 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91, bod 42). V tomto smyslu viz též rozsudky ze dne 23. ledna 2014, Manzi a Compagnia Naviera Orchestra (C-537/11, EU:C:2014:19, bod 39), a ze dne 14. března 2017, A a další (C-158/14, EU:C:2017:202, bod 87).

96 – Podotýkám, že takové stanovisko ke vztahu mezi právem státní imunity a nařízením č. 44/2001 zaujal High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division [Vrchní soud (Anglie a Wales), Queen's Bench Division, Spojené království] v rozsudku ze dne 20. prosince 2005, Grovit v. De Nederlandsche Bank and Others, [2006] 1 WLR 3323, bod 47. Podle tohoto rozsudku musí být toto nařízení vykládáno nikoli tak, že vylučuje uplatnění imunity, ale v souladu s mezinárodním právem státní imunity.

97 – Rozsudek ze dne 11. září 2014, A (C-112/13, EU:C:2014:2195, bod 51).

137. Tyto dva závazky, tedy povinnost přispívat k dodržování mezinárodního práva a povinnost respektovat samostatnost právního řádu Unie, mohou být zdrojem napětí, které musí Unie řešit. Je tomu tak zejména tehdy, když mezinárodní právo ukládá vnitrostátnímu soudu přiznat jurisdikční imunitu, zatímco unijní právo tomuto soudu ukládá vykonat pravomoc vyplývající pro něj z čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

138. V tomto kontextu je zadruhé třeba uvést, že aby povinnost vyplývající z mezinárodního práva, ať už z úmluv či z obyčejového práva, mohla být součástí právního řádu Unie, nesmí zpochybňovat ústavní strukturu a hodnoty, na kterých je Unie založena⁹⁸.

139. Toto tvrzení dokládají dva rozsudky. Jednak rozsudek *Maďarsko v. Slovensko*⁹⁹, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že okolnost, že občan Unie vykonává funkci hlavy státu, může odůvodnit omezení výkonu práva pohybu, které mu přiznává článek 21 SFEU, na základě obyčejových pravidel obecného mezinárodního práva a pravidel obsažených v mnohostranných úmluvách, podle kterých má hlava státu v mezinárodních vztazích zvláštní status, s nímž jsou spojeny zejména výsady a imunity. Na tomto základě dospěl Soudní dvůr k závěru, že za okolností dané věci článek 21 SFEU neukládal jinému státu, aby zaručil vstup na své území.

140. Dále je zde rozsudek *Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise*¹⁰⁰, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že povinnosti, které ukládá mezinárodní dohoda, nemohou mít za následek porušení ústavní zásady Unie, podle které veškeré akty Unie musí respektovat základní práva.

141. Tyto dva zdánlivě protichůdné výklady vztahu mezi unijním právem a mezinárodním právem svědčí o důležitosti zachování rovnováhy mezi ochranou ústavní identity Unie a zárukou, že se unijní právo nestane nepřátelským vůči mezinárodnímu společenství, ale že bude jeho aktivním prvkem¹⁰¹.

142. V tomto ohledu přiznání jurisdikční imunity soudem, kterému byla věc předložena, nebrání žalobci vést řízení před soudy žalovaného státu, jelikož ty budou v zásadě příslušné pro rozhodování o žalobě směřující proti tomuto státu. Jinak tomu může být ohledně přiznání jurisdikční imunity soukromoprávním subjektům stojícím mimo strukturu státu, od kterého je imunita odvozena. Vzhledem k neexistenci místní vazby na tento stát nemusí být jeho soudy příslušné pro rozhodování o žalobách směřujících proti takovým subjektům. Podle výkladů mezinárodních soudů nezávisí právo na jurisdikční imunitu na existenci jiných účinných prostředků k získání náhrady škody¹⁰², tudíž na existenci jiného příslušného soudu, který by měl žalobce k dispozici. Přiznávám, že se přikláním k argumentu, že co se týče případů spadajících *a priori* do jurisdikce soudů některého členského státu, by pravidlo mezinárodního obyčejového práva s takovými účinky nemělo být bez uvážení začleněno do právního řádu Unie.

98 – Viz Lenaerts, K., op. cit., s. 707, 710 a 711.

99 – Viz rozsudek ze dne 16. října 2012 (C-364/10, EU:C:2012:630, body 51 a 52).

100 – Rozsudek ze dne 3. září 2008 (C-402/05 P et C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 285).

101 – V tomto smyslu viz Lenaerts, K., op. cit., s. 712.

102 – Viz Mezinárodní soudní dvůr, rozsudek ze dne 3. února 2012, *Jurisdikční imunity státu [Německo v. Itálie; Řecko (vedlejší účastník)]* CIJ. Sbírnka 2012, bod 101. Argument vycházející z neexistence alternativních způsobů umožňujících získat náhradu škody byl implicitně odmítnut Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v rozsudku ze dne 14. ledna 2014, *Jones a další v. Spojené království* (CE:ECHR:2014:0114JUD003435606, body 193 a 195).

143. Případy, ve kterých by žalobce neměl k dispozici žádný příslušný soud z důvodu přiznání jurisdikční imunity, jsou nicméně ojedinělé¹⁰³ a každopádně je lze jen těžko určit. Předkládající soud připouští, že s ohledem na okolnosti sporu v původním řízení zajisté existuje příslušnost panamských soudů pro rozhodnutí sporu v původním řízení. Pokud by však zásada mezinárodního obyčejového práva týkající se jurisdikční imunity států nebyla považována za součást právního řádu Unie, došlo by k přerušení vztahu k *acquis* mezinárodního společenství ohledně všech sporů, včetně těch, ve kterých žalobce má k dispozici alternativní příslušný soud.

144. Proto je třeba dospět k závěru, s vědomím dopadů jurisdikční imunity na přístup k soudu a nutnosti zachovat rovnováhu mezi ochranou ústavní identity Unie a dodržováním mezinárodního práva, že tato zásada je součástí právního řádu Unie.

145. Zatřetí, na základě výše uvedeného je nutné ověřit, zda ve světle článku 47 Listiny a čl. 6 odst. 1 EÚLP může vnitrostátní soud odmítnout přiznat jurisdikční imunitu a vykonat pravomoc vyplývající pro něj z pravidla pro určení příslušnosti obsaženého v nařízení č. 44/2001.

146. Právo na soudní ochranu je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 EÚLP¹⁰⁴. Stejně tak zásada účinné soudní ochrany zakotvená v článku 47 Listiny je tvořena různými prvky, mezi něž patří zejména právo na soudní ochranu¹⁰⁵.

147. Rozbor judikatury ESLP ukazuje, že uznání jurisdikční imunity představuje pro tento soud omezení tohoto práva. Takové omezení však představuje legitimní cíl, konkrétně dodržování mezinárodního práva za účelem podpory zdvořilosti a dobrých vztahů mezi státy prostřednictvím respektování svrchovanosti jiného státu. Kromě toho takové omezení obecně není nepřiměřené, pokud reflektuje obecně uznaná pravidla mezinárodního práva v oblasti státní imunity¹⁰⁶.

148. Supreme Court of the United Kingdom (Nejvyšší soud Spojeného království) postupoval v tomto duchu, když nedávno rozhodl, že při neexistenci povinnosti vyplývající ze zásady jurisdikční imunity států je odmítnutí výkonu jurisdikce porušením článku 6 EÚLP a – ve vztahu k žalobám založeným na unijním právu – též porušením článku 47 Listiny¹⁰⁷. Ve svém rozsudku však nezkoumal, zda přiznání jurisdikční imunity narušuje výkon pravomoci vyplývající z nařízení č. 44/2001. Naproti tomu má tento soud patrně za to, že díky přímému horizontálnímu účinku článku 47 Listiny se tohoto článku lze dovolávat vůči třetímu státu za účelem vyloučení použití ustanovení vnitrostátního práva v oblasti jurisdikční imunity ve sporu o žalobě založené na právu zaručeném právním řádem Unie.

149. V projednávané věci není meritum žaloby podané ve sporu v původním řízení založeno na unijním právu.

103 – Jako příklad lze uvést čl. 5 odst. 3 směrnice 2009/15, podle kterého dohoda mezi členským státem a uznaným subjektem může obsahovat požadavek zřídit místní zastoupení na území tohoto členského státu, což může zajistit, že bude dána jurisdikce jeho soudů. K této problematice viz Ulfbeck, V., Möllmann, A., op. cit., s. 220.

104 – Viz zejména ESLP, 21. února 1975, Golder v. Spojené království, (CE:ECHR:1975:0221JUD 000445170, bod 36).

105 – Viz rozsudek ze dne 6. listopadu 2012, Otis a další (C-199/11, EU:C:2012:684, bod 48).

106 – Viz zejména ESLP, 21. listopadu 2001, Al-Adsani v. Spojené království (CE:ECHR:2001:1121JUD003576397, bod 56), a ESLP, 14. ledna 2014, Jones a další v. Spojené království (CE:ECHR:2014:0114JUD003435606, body 186 až 189). Podotýkám, že tato judikatura byla vytvořena zejména v kontextu sporů mezi jednotlivci a státy. S ohledem na mé poznámky uvedené v bodě 142 tohoto stanoviska to může vysvětlit důvody, proč se ESLP nezabývá existencí jiných účinných prostředků pro získání náhrady škody a konstatuje, v obecné rovině, že omezení práva na soudní ochranu není nepřiměřené. Naproti tomu, co se týče sporu mezi jednotlivci a mezinárodními organizacemi, která nemá svoje vlastní státní soudy, ESLP zkoumal jiné přiměřené prostředky účinné ochrany práv zakotvených v EÚLP. Viz ESLP, 18. února 1999, Waite a Kennedy v. Německo (CE:ECHR:1999:0218JUD002608394, bod 68). Domnívám se, že v tomto kontextu je situace soukromoprávních subjektů stojících mimo strukturu státu, od kterého je jejich imunita odvozena, srovnatelná se situací mezinárodní organizace.

107 – Viz rozsudek ze dne 18. října 2017, Benkharbouche v. Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs, [2017] UKSC 62.

150. V této souvislosti lze předně uvést, že jestliže je pravomoc vnitrostátního soudu rozhodovat spor založena na nařízení č. 44/2001, uplatňuje tento soud unijní právo ve smyslu čl. 52 odst. 1 Listiny¹⁰⁸. Mimoto zásada účinné soudní ochrany je obecnou zásadou unijního práva. Pokud je tedy z jakéhokoli důvodu omezen dosah ochrany zakotvené v článku 47 Listiny na práva a svobody ve smyslu čl. 52 odst. 1 Listiny, měla by tato obecná zásada „vyplnit mezeru“¹⁰⁹.

151. Dále podotýkám, že článek 47 Listiny je sám o sobě dostačující a nemusí být upřesněn dalšími ustanoveními unijního práva nebo vnitrostátního práva k tomu, aby bylo jednotlivcům přiznáno právo uplatnitelné jako takové¹¹⁰. Vzhledem k tomu, že zásada účinné soudní ochrany zahrnuje právo na soudní ochranu, musí mít jednotlivec možnost uplatnit před orgány členských států své právo obrátit se na příslušný soud.

152. Nakonec Soudní dvůr již rozhodl, že povinnost upustit od použití jakéhokoli vnitrostátního ustanovení odporujícího ustanovení unijního práva, které má přímý účinek, není podmíněna okolností, že právní postavení jednotlivců se případně může změnit poté, co vnitrostátní soud neuplatní vnitrostátní ustanovení o soudní příslušnosti a rozhodne o návrhu, který mu byl předložen¹¹¹. Totéž musí platit i o dopadech snahy nastolit rovnováhu mezi povinnostmi vyplývajícími z mezinárodního práva na jedné straně a povinnostmi vyplývajícími z unijního práva na druhé straně¹¹².

153. V této souvislosti nemá předkládající soud žádné pochybnosti o existenci práva na účinnou soudní ochranu před panamskými soudy. Kromě toho připouští, že se ve sporu v původním řízení nejedná o zločiny spáchané v rozporu s mezinárodními pravidly *ius cogens*. Za těchto okolností jsem toho názoru, že právo na soudní ochranu nebrání tomu, aby předkládající soud ve sporu v původním řízení uznal jurisdikční imunitu.

154. Aniž jsou dotčeny předchozí doplňující poznámky týkající se rozsahu jurisdikční imunity ve sporu v původním řízení, trvám na svém názoru obsaženém v bodě 129 tohoto stanoviska.

V. Závěry

155. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku položenou Tribunale di Genova (soud v Janově, Itálie) následovně:

„Článek 1 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že pod pojem „občanské a obchodní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení spadá žaloba na náhradu škody podaná proti soukromoprávním subjektům a týkající se činností spočívajících v klasifikaci a vydávání osvědčení vykonávaných těmito subjekty na základě pověření třetího státu, na jeho účet a v jeho zájmu.

Zásada mezinárodního obyčejového práva o jurisdikční imunitě států nebrání použití nařízení č. 44/2001 v řízení týkajícím se takové žaloby.“

108 – Viz rozsudek ze dne 25. května 2016, Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, bod 44).

109 – Prechal, S., „The Court of Justice and Effective Judicial Protection: What Has the Charter Changed?“, Paulussen C., Takács T., Lazic, V., Van Rompuy B. (éd.), *Fundamental Rights in International and European Law. Public and Private Law Perspective*, Springer, Haag, 2016, s. 148 a 149.

110 – Co se týče možnosti dovolávat se článku 47 Listiny, viz rozsudek ze dne 17. dubna 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, bod 78).

111 – Viz rozsudek ze dne 11. července 2019, A (C-716/17, EU:C:2019:598, bod 39).

112 – Viz body 137 a 144 tohoto stanoviska.